

RUS 2014–2020
REGIONAL UTVECKLINGSSTRATEGI FÖR VÄSTERBOTTENS LÄN

FÖRORD

EN ATTRAKTIV REGION FRÅN KUST TILL FJÄLL

Den regionala utvecklingsstrategin (RUS) är framtagen för att öka samsynen mellan beslutsfattare på olika plan och i skilda samhällssektorer, en samsyn som ökar Västerbottens goda möjligheter till stabil tillväxt och hållbar utveckling i en global ekonomi. Syftet med strategin är i grunden enkel att beskriva, Västerbotten ska bli en än bättre plats att bo och verka i!

Nyckelfrågan är naturligtvis hur vi tillsammans skapar bästa möjliga förutsättningar för stabil tillväxt och hållbar utveckling. Det handlar i grunden om att gemensamt förbättra förutsättningarna för hela regionens konkurrenskraft genom att stärka attraktiviteten, öka förädlingsgraden samt utveckla tjänste- och service-näringarna.

På global nivå, och även här, ser vi en allt starkare urbanisering med dess efterföljande demografiska förändringar. Vi ser även klimatförändringar med hotet mot vitala ekosystem, liksom utvecklingen av ett allt starkare kunskapssamhälle. Det är i det perspektivet intressant att notera att Västerbotten faktiskt är på väg mot sin största folkmängd någonsin. Det visar på västerbottningens förmåga att leva med och anpassa sig till förändringar.

Hela 12 av våra 15 kommuner har idag mindre än 10 000 invånare och en allt äldre befolkning. Utflyttningen är någorlunda konstant, men återflyttningen har de senaste 30 åren minskat. Hos de utflyttande märker vi också att de unga kvinnorna är mer flyttbenägna än övriga grupper, framför allt utbildning, kultur och andra viktiga attraktivitetsskapande faktorer är här starka drivkrafter. Allt för få av dem väljer sedan att flytta tillbaka för att bilda familj eller annat.

De mest flyttbenägna mellan 20 och 35 är en nyckelgrupp. Det är därför viktigt att bygga vidare på de faktorer som bygger ett modernt samhälle, där jämställdhetsarbetet är ett prioriterat område. Västerbotten har nått långt inom vissa områden jämfört med andra län, men mycket finns ännu kvar att göra.

De demografiska förändringarna vill vi möta i de strategiska vägval som lyfts fram i RUS:en. Bakom visionen "Från kust till fjäll skapas en hållbar attraktiv region" återfinns därför konkreta förslag på prioriterade områden och åtgärder för att skapa attraktiva levnadsbetingelser, oavsett kommun eller ort.

Samtidigt finns ett behov av starka stadsregioner, i Västerbot-

ten representerat av Umeå och Skellefteå. Här finns till exempel forskningscentra och mer kompletta arbetsmarknadsregioner, som är av stor betydelse för hela Västerbotten.

En av anledningarna till att Västerbotten fortsatt växa i en starkt förändrad värld är förmågan att hitta lösningar, att vara innovativ samt att kombinera starka framgångsrika stadsregioner och utveckling av landsbygden. Här är bredbandets världsledande ställning ett exempel på en lyckad, långsiktig satsning.

Denna förmåga kan vi både stimulera och på ett bättre sätt än tidigare lyfta fram.

En delstrategi i utvecklingsstrategin är "Strukturer för innovation" som syftar till att skapa en bra grogrund för innovationer, men också stöd och hjälp för att vidareutveckla gjorda innovationer. Kan vi dessutom stimulera till innovationer som möter de utmaningar som vi globalt står inför, som klimat- och hälsofrågan, har vi också stora möjligheter att bidra till världsledande produkter och tjänster som förädlas i vårt län.

På samma sätt måste vi värna om våra naturtillgångar och vår förmåga att förädla dessa i länet. Delstrategin "Platsbaserad näringslivsutveckling" är en viktig pusselbit för att skapa sysselsättning i hela länet. Såväl företag som enskilda personer blir allt rörligare och allt färre varor och tjänster måste produceras på en specifik plats. Därför ska vi fokusera på att utveckla den kunskap och de näringar som har en stark koppling till våra egna förutsättningar och styrkor. Näringar som utvecklas med bas i de regionala förutsättningarna är också de som har de största möjligheterna att vara globalt konkurrenskraftiga på sikt.

RUS omfattar alla samhällssektorer. I strategin kan alla västerbottningar finna stöd och vägledning inom just sitt område. Den kan hjälpa oss att identifiera utmaningar och farbara vägar till hållbar utveckling och nödvändig tillväxt.

I en gemensam strategi är det av största vikt att innehållet formas utifrån en dialog såväl mellan utvecklingsaktörer på kommunal, regional och nationell nivå, som mellan offentliga aktörer, näringslivet, akademien och det civila samhället. Under framtagningsprocessen har därför en rad olika arbetsgrupper deltagit, som innefattat ett hundratal personer med olika bakgrund och från olika delar av samhället. Arbetsgrupperna har i sin tur kommunicerat med ett ännu större antal personer i workshoppar,

möten och via remisser. Under processen har vi också stärkt de ungas röst i utvecklingsarbetet.

Under processen har vi vägt in det globala perspektivet som bl.a. innefattar Europa 2020, EU:s gemensamma strategi för hållbar tillväxt, och de globala strömningarna.

Nästa steg blir nu att tillsammans genomföra den regionala utvecklingsstrategin och därmed maximera effekten av våra samlade utvecklingsinsatser. För att lyckas med detta krävs det att vi ytterligare stärker vår förmåga till gemensam kraftsamling för att ta tillvara våra gemensamma resurser. Detta kan vi göra genom en öppen kommunikation som leder till samordnade beslut. Förmåran vi att kraftsamla lokalt ökar våra möjligheter att lyfta fram vårt starka värde nationellt och globalt. Då kan vi också skapa en attraktiv region från kust till fjäll.

Erik Bergkvist (S)

Regionstyrelsens ordförande, regionråd

Produktion och text: Region Västerbotten

Dnr: 12RV0136-65

Layout och grafisk form: Ord & Co i Umeå

Omslagsbilder: Åsa Rudehäll, Linda Renman,

Pia Engman och Jonas Westling

Utgivningsår: 2013

ISBN 978-91-979678-7-7

Foto: Roine Magnusson/Johner.

INNEHÅLL

Inledning.....	4
Utgångspunkter för Västerbottens tillväxtarbete.....	6
Europa 2020	6
Integrerade teman.....	6
Globala utmaningar och möjligheter.....	7
Strategiska vägval.....	8
Från kust till fjäll skapas en hållbar attraktiv region.....	8
1. Samhällen som inkluderar och utvecklar människor	10
2. Strukturer för innovation	13
3. Miljödriven utveckling	16
4. Investeringar i utbildning och kompetens	19
5. Platsbaserad näringslivsutveckling.....	22
6. En tillgänglig och utåtriktad region.....	26
Indikatorer för regional utveckling i Västerbotten.....	29
Så genomförs strategin	33
Statliga regionala tillväxtmedel.....	34
Bilaga 1: Kopplingen till Europa 2020, samt program och strategier på olika nivåer.....	35
Bilaga 2: Program och strategier på flera nivåer.....	37
Bilaga 3: Definitioner.....	38

Foto: Sven Halling/Johnér

S Den regionala utvecklingsstrategin är ett viktigt verktyg för att skapa hållbar tillväxt. Därför ska alla län enligt lag ta fram och genomföra en strategi.

Enligt förordning 2007:13 om regionalt tillväxtarbete ska regionala utvecklingsprogram utgöra en samlad strategi för ett eller flera läns regionala tillväxtarbete. Strategin ska utarbetas i samråd med kommuner och landsting, liksom med näringsliv och organisationer.

Den aktör som har det regionala utvecklingsansvaret ansvarar för att ta fram, följa upp och samordna genomförandet av de regionala utvecklingsstrategierna. I Västerbotten är detta Region Västerbotten.

INLEDNING

Västerbottens regionala utvecklingsstrategi vägleder alla som arbetar för att Västerbotten ska vara en region med goda livsvillkor, välstånd och med utvecklingsmöjligheter för regionens invånare. Med grund i regionens förutsättningar och möjligheter, Europa 2020-strategin och globala trender har länet i bred samverkan identifierat de gemensamma prioriteringarna för att från kust till fjäll skapa en hållbar attraktiv region.

Sex delstrategier

Strategins kärna är de sex delstrategierna: Samhällen som inkluderar och utvecklar människor, Strukturer för innovation, Miljödriiven utveckling, Investeringar i utbildning och kompetens, Platsbaserad näringslivsutveckling samt En tillgänglig och utåtriktad region.

Varje strategi innehåller prioriteringar som visar vilka frågor som länets aktörer gemensamt fokuserar på för att skapa hållbar tillväxt. Den övergripande visionen för tillväxtarbetet är att "Från kust till fjäll skapas en hållbar attraktiv region", och utvecklingen mäts genom sexton övergripande indikatorer.

Prioriteringarna i strategin har tagits fram i arbetsgrupper där närmare hundra kvinnor och

män från olika delar av samhället, till exempel kommuner, näringsliv, myndigheter och den sociala ekonomin gemensamt analyserat och prioriterat de viktigaste insatserna för hållbar tillväxt i Västerbotten. Fler har också deltagit genom workshops, möten och remissförfarande.

Bred delaktighet

Ambitionen med processen har varit att skapa bred delaktighet och samsyn kring en strategi med konkreta och tydliga prioriteringar. Mer information om processen hittas på Region Västerbottens hemsida.

Arbetet har tagit sin utgångspunkt i prioriteringarna i Västerbottens läns utvecklingsstrategi 2007–2013, Europa 2020-strategin och stora globala trender. Fokus har riktats mot att prioritera områden där Västerbotten har särskilda möjligheter eller utmaningar att integrera ett jämställdhets- och mångfaldsperspektiv. Under processen har ett arbete inletts för att öka ungas deltagande i det regionala tillväxtarbetet.

Framtagandet och genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin är en process för gemensamma strategiska vägval, samver-

kan, och samsyn mellan olika aktörer, men också för att utveckla metoder för att arbeta med regional utveckling. Under framtagandet och i den fortsatta processen med RUS utvecklas en modell för att stärka det regionala tillväxtarbetet genom flernivåstyrelse. Fokus för detta är att arbeta utifrån platsens unika förutsättningar, skapa regional kraftsamling och koordinering av politiska beslut och strategier samt att involvera aktörer på olika nivåer i det regionala utvecklingsarbetet.

En strategi som samlar och fokuserar

Den regionala utvecklingsstrategin förstärker länets handlingskraft genom att förbättra sam-

Västerbottens län har 15 kommuner: Bjurholm, Dorotea, Lycksele, Malå, Nordmaling, Norsjö, Robertsfors, Skellefteå, Sorsele, Storuman, Umeå, Vilhelmina, Vindeln, Vännäs och Åsele.

I detta dokument används "Västerbotten" synonymt med Västerbottens län.

spelet mellan lokal, regional, nationell och europeisk nivå. Genom att agera tillsammans och kraftsamla kring de viktigaste prioriteringarna för Västerbottens utveckling skapar vi en hållbar, attraktiv region.

Samarbete allt viktigare

Länets utveckling påverkas av beslut och handlingar i organisationer, företag, bland kvinnor och män i länet, men också av vad som händer i omvärlden. Världen karaktäriseras allt tydligare av ett samberoende, som innebär att det lokala blir allt närmare kopplat till det globala.

För att skapa förändring och påverka utvecklingen måste aktörer på olika geografiska nivåer och olika delar av samhället, som till exempel näringslivet, det civila samhället och myndigheter handla gemensamt, samhandla.

Med utgångspunkt i platsens förutsättningar

Även om gränserna mellan det lokala och det globala har blivit otydligare, har de särskilda förutsättningarna på lokal och regional nivå ökat i betydelse för utvecklingen. Samma lösningar och insatser fungerar inte i alla regioner. Utvecklingsarbetet måste utgå från de specifika strukturer, möjligheter och utmaningar som finns lokalt och regionalt, i platsens specifika karaktär.

Den regionala utvecklingspolitiken präglas allt mer av flernivåsstyre, vilket innebär att nationella, regionala och lokala aktörer tillsammans med organisationer och näringsliv gemensamt formar och genomför utvecklingspolitiken.

RUS skapar samhandling och samordning

I processen för att ta fram RUS samtalar olika aktörer för att skapa en bild av utmaningar och möjligheter samt sätt att hantera dessa. Genom att sedan besluta om vilka insatser som ska prioriteras och genomföras skapas en

samsyn som ligger till grund för samarbete, till exempel genom gemensamma projekt. Samarbetet kan sedan utvecklas till att aktörerna samhandlar, det vill säga arbetar tillsammans i gemensamma utvecklingsprocesser. När de gemensamma prioriteringarna är satta, styr och samordnar strategin arbetet för hållbar tillväxt. Mer konkret sker detta genom att RUS:

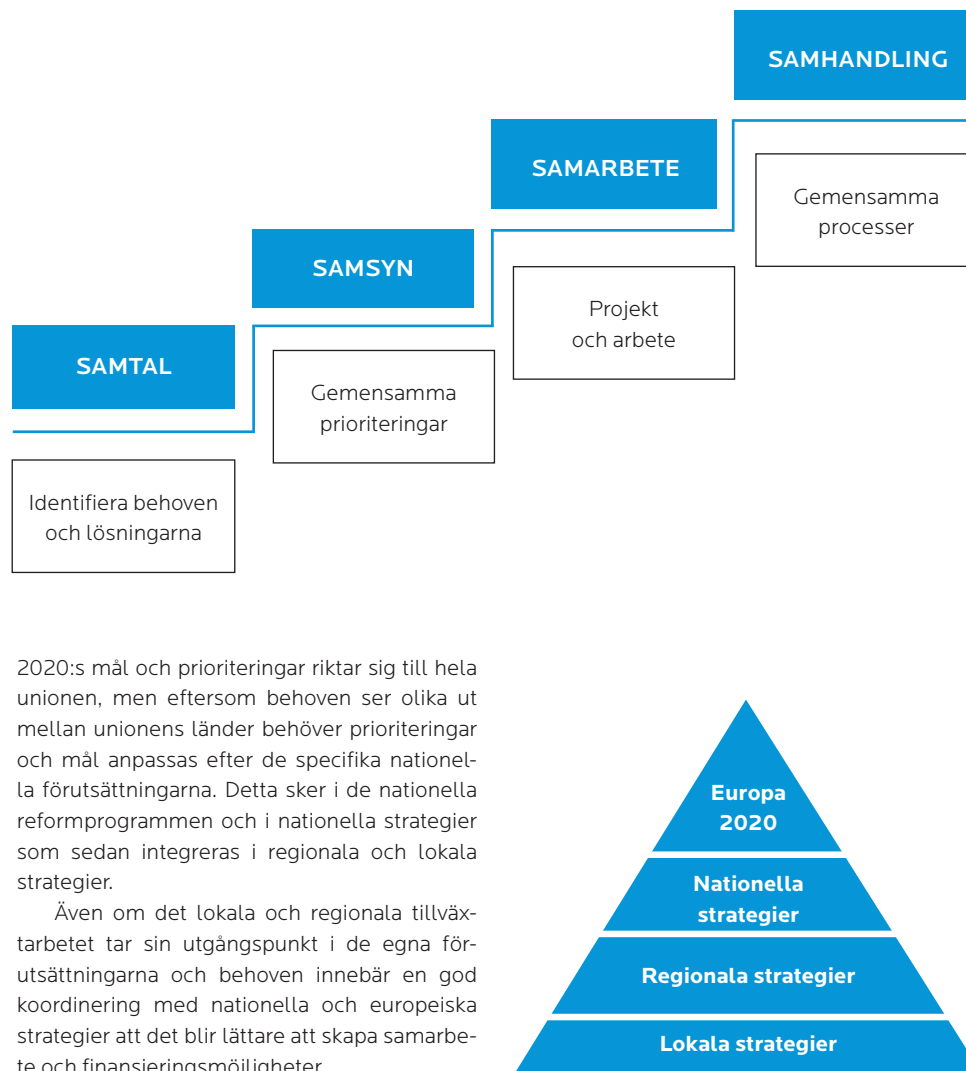
- Ligger till grund för andra regionala strategier och program, till exempel regionala EU-program och länstransportplanen
- Är vägledande för lokala strategier, planer och program
- Kopplar ihop länets strategier med nationella och europeiska program och strategier
- Styr användningen av regionala tillväxtmedel
- Är länets gemensamma utgångspunkt för regionala tillväxtfrågor i dialogen med nationell och europeisk nivå

Ett system av program och strategier

RUS är en del av ett system av program och strategier för utveckling på olika geografiska nivåer. Strategierna kan vara nationella eller regionala och avse specifika sektorer, som till exempel Nationell strategi för svensk besöksnäring. De kan rikta sig mot geografiska områden och omfatta flera sektorer och politikområden som till exempel EU:s Östersjöstrategi eller Västerbottens energi och klimatstrategi. En översikt av några strategier och program hittas i bilaga 2.

Strategier för hållbar tillväxt

Europa 2020 är EU:s övergripande strategi för hållbar tillväxt. Strategin är styrande för Europas tillväxtinsatser och skall integreras i strategier på nationell, regional och lokal nivå. Den europeiska sammanhållningspolitiken, med de fonder och program som är kopplat till den, är ett viktigt verktyg för genomförandet. Europa

Patrik Degerman, Synk Bildbyrå

UTGÅNGSPUNKTER FÖR VÄSTERBOTTENS TILLVÄXTARBETE

Många faktorer påverkar hur vi bör och kan handla för att styra utvecklingen i riktning mot länets ambitioner. Vissa aspekter kan vi direkt påverka genom hur vi själva väljer att agera och prioritera, medan andra till stor del styrs av utvecklingen i vår närhet eller på global nivå.

Genom att välja att jämställdhet, mångfald samt miljö- och klimat ska genomsyra det regionala tillväxtarbetet styr vi vårt eget handlande mot en långsiktig tillväxt som är socialt och ekologiskt hållbar.

Globalisering, demografiska utmaningar och klimatförändringar är stora globala trender som påverkar alla regioner, men på olika sätt. Europa 2020 är den EU:s strategi för att stärka Europa i mötet med globala trender, samt är vägledande för hur den lokala och regionala nivån arbetar med hållbar tillväxt.

EUROPA 2020

Europa 2020 är den EU:s strategi för hållbar tillväxt. Precis som Västerbottens regionala utvecklingsstrategi tar strategin sin utgångspunkt i behovet av en hållbar tillväxt där kvinnor, män och miljön tas tillvara för att stärka Europa i mötet med globalisering, klimatförändringar och

demografiska utmaningar. Genom att skapa en smart och hållbar ekonomi för alla, med hög sysselsättning, produktivitet och social sammanhållning, möter Europa de globala utmaningarna.

Europa 2020 strategin har tre ömsesidigt förstärkande prioriteringar:

- Smart tillväxt – utveckla en ekonomi baserad på kunskap och innovation
- Hållbar tillväxt – främja en resurseffektivare och koldioxidsnålare ekonomi
- Tillväxt för alla – stimulera en ekonomi med hög sysselsättning och social och territoriell sammanhållning

Dessa prioriteringar konkretiseras till siffrsatta mål som anger var Europa vill befinna sig 2020. Samma indikatorer som för Europa 2020 används i Västerbotten för att följa om samhällsutvecklingen går i linje med strategins ambitioner, men kompletteras för att tydligare avspeglade regionala prioriteringarna. Strategin identifierar sju områden, huvudinitiativ, inom vilka den EU och medlemsstaterna gemensamt tänker agera. Kopplingen mellan Västerbottens prioriteringar och huvudinitiativen hittas i bilaga 1.

INTEGRERADE TEMAN

För att skapa en hållbar, attraktiv region arbetar Västerbotten med hållbar tillväxt. Hållbar tillväxt kan definieras som en långsiktig ekonomisk tillväxt som ger positiva eller minimerar negativa effekter på miljö och klimat samt som bidrar till att öka människors välfärd och möjligheter.

Europa 2020:s tre övergripande mål kan också ses som en definition. Västerbotten lyfter fram tre perspektiv som avgörande för hållbar tillväxt: jämställdhet, mångfald samt miljö och klimat. Dessa perspektiv utgör integrerade teman i strategin, och ska genomsyra alla insatser som görs inom delstrategierna. För att skapa förändring krävs att perspektiven integreras, men också riktade insatser. Inom delstrategierna finns prioriteringar och åtgärder som riktar sig direkt mot strategins integrerade teman.

Jämställdhet

Jämställdhet bidrar till regional utveckling genom att ge alla samma möjligheter att bidra till samhällsutvecklingen. Studier visar att kvinnor som grupp idag har mindre makt och inflytande över samhällsutvecklingen än män. Bland annat är män överrepresenterade på ledande positioner inom

näringslivet, kvinnor har ofta lägre lön för samma arbete och tar större ansvar för hemarbetet.

Västerbotten tar sin utgångspunkt i det svenska målet för jämställdhetspolitiken, att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Det övergripande målet bryts ned i fyra delmål som påverkar varandra och måste var för sig uppnås för att nå målet med ett jämställt samhälle:

- Fördelning av makt och inflytande: Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva medborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet
- Ekonomisk jämställdhet: Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning och betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut
- Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet: Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet samt ha möjligheter att ge och få omsorg på lika villkor.
- Våld i nära relationer ska upphöra. Västerbotten har valt att bredda det nationella målet för att inte enbart inrikta sig mot mäns våld mot kvinnor. Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma rätt till kroppslig integritet.

För uppnå jämställdhet ska alla projekt och strategiska satsningar för regional utveckling som genomförs, inkludera analyser som synliggör effekterna för kvinnor och män ur ett jämställdhetsperspektiv, på kort och lång sikt. Alla aktörer som jobbar med RUS ska säkerställa en jämn representation mellan kvinnor och män i ledande funktioner som ledningsgrupper, styrgrupper, partnerskap och samråd. Genom att säkerställa att kvinnor och män har samma möjlighet samt makt att forma samhället och sina liv blir regionen mer demokratisk, attraktivare och konkurrenskraftigare.

Mångfald

Genom att ta tillvara alla människors kompetens och erfarenhet kan fler bidra till den regionala utvecklingen. Att arbeta med mångfald handlar i denna strategi om att främja lika rättigheter och möjligheter för alla, samt att se, förstå, värdesätta och tillvarata individers olikheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, funktionsnedsättningar, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning, ålder och socioekonomiska förutsättningar.

I praktiken innebär detta att säkerställa att de projekt och strategiska insatser som genomförs bidrar till att tillvarata alla människors olikheter och att de inte bidrar till diskriminering.

Sverige har också sju diskrimineringsgrunder som klargör på vilka grunder diskriminering uttryckligen är förbjudet. Dessa är: kön, könsidentitet eller könsuttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder.

Miljö och klimat

För att skapa en långsiktigt hållbar utveckling måste utsläppen av växthusgaser och förlusten av biologisk mångfald minska. Miljö- och klimatfrågorna hanteras ofta separat, men påverkas av all mänsklig aktivitet. Samtidigt blir miljömässig hållbarhet en allt viktigare källa

till attraktionskraft och till innovationer med en global marknad.

För att bemöta utmaningarna krävs en förändring i hur vi agerar och prioriterar inom alla områden. Frågan måste ligga högt på agendan och integreras på ett tydligt sätt i det regionala tillväxtarbetet.

Generationsmålet är Sveriges inriktningsmål för miljöpolitiken och ger vägledning om de värden som ska skyddas samt den samhällsomställning som behövs för att nå den miljö-kvalitet som eftersträvas. Generationsmålet definieras som att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. I fokus för det arbetet ligger sju områden:

- Ekosystemen har återhämtat sig eller är på väg att återhämta sig. Deras förmåga att långsiktigt generera ekosystemtjänster är säkrad
- Den biologiska mångfalden samt natur- och kulturmiljön bevaras, främjas och nyttjas hållbart
- Människors hälsa utsätts för minimal negativ miljöpåverkan samtidigt som miljöns positiva inverkan på människors hälsa främjas
- Kretsloppen är resurseffektiva och så långt som möjligt fria från farliga ämnen
- En god hushållning sker med naturresurserna
- Andelen förnybar energi ökar och energianvändningen är effektiv med minimal påverkan på miljön
- Konsumtionsmönstren av varor och tjänster orsakar så små miljö- och hälsoproblem som möjligt

GLOBALA UTMANINGAR OCH MÖJLIGHETER

I mötet med de globala trenderna innebär Västerbottens förutsättningar både möjligheter och utmaningar.

Globalisering, demografiska utmaningar och klimatförändringar är stora globala trender som påverkar alla regioner. Västerbotten utgör cirka 13 procent av Sveriges yta och 73 procent av länets drygt 260 000 invånare bor i länets två största städer. 12 av 15 kommuner har mindre än 10 000 invånare. De inomregionala skillnaderna innebär att effekterna och utmaningarna kopplade till de globala trenderna ser olika ut.

Västerbotten har som enda län i norra Sverige haft en i det närmaste obruten positiv befolkningsökning sedan 1950-talet. Precis som i övriga Sverige sker befolkningsstillväxten främst i stadsområdena med Umeå som en av Europas snabbast växande städer.

Samtidigt möter många av länets mindre orter utmaningar i form av att framförallt unga, och i synnerhet unga kvinnor, flyttar för att inte återvända i samma utsträckning. Att kvinnor och män har samma möjligheter att utvecklas privat och professionellt kommer att vara en förutsättning för att fler ska vilja bo och verka i länet.

Framväxten av kunskapssamhället och den tjänstebaserade ekonomin driver på urbaniseringen. Den tuffare globala konkurrensen och arbetsmarknadens ökande krav på utbildning gör att företag och individer attraheras av platser med goda utbildningsmöjligheter på alla nivåer, breda arbetsmarknader samt täta nätverk mellan företag, institutioner och människor. Detta innebär att städerna får en viktig roll som motorer, men också att regionförstoring, samarbeten och kopplingar mellan städer och mindre orter, universitet och företag såväl lokalt, regionalt, nationellt samt internationellt blir allt viktigare faktorer för utvecklingen.

Samtidigt bidrar den snabba ekonomiska utvecklingen i många länder till att efterfrågan på råvaror, klimatsmarta lösningar samt exklusiva natur- och kulturupplevelser ökar. I länet görs idag stora investeringar inom exempelvis gruvnäringen, testverksamhet, förnybara ener-

gikällor och besöksnäringen. Att utveckla invånarnas kompetens samt kreativitet, innovationsförmåga, samt att hållbart ta tillvara regionens resurser kommer att vara nyckelfaktorer för att dra nytta av globaliseringen.

Klimatförändringarna och hoten mot de vitala ekosystemen är vår tids stora globala utmaning. Stora omställningar krävs inom alla samhällssektorer, för att begränsa den negativa påverkan på miljö och klimat, vilket innebär att miljömässig hållbarhet kommer att bli en allt mer framträdande del i samhällsbyggandet, företagandet och forskningen.

I Västerbotten är det transportsektorn som är den största källan till utsläpp och det kalla klimatet bidrar även till att öka den relativa energiförbrukningen.

Västerbottens goda tillgång på kompetens inom hållbarhet och potential för produktion av förnybar energi kan spela en viktig roll för att minska den globala miljö- och klimatpåverkan.

Den demografiska sammansättningen i Västerbotten förändras på många sätt i likhet med övriga Sverige. Samhället blir mer mångfaldspräglat och andelen äldre ökar. Utvecklingen är mer påtaglig i mindre orter som tar emot en relativt hög andel utrikesfödda och där befolkningen minskar. Orter med befolknings-tillväxt möter stora pensionsavgångar samtidigt som stora ungdomskullar kommer ut på bostads- och arbetsmarknaden.

Den demografiska utvecklingen ställer krav på effektiva lösningar för bland annat integration, välfärd, kompetensförsörjning samt tillgången på service och tjänster. Den ökande digitaliseringen av samhället skapar nya möjligheter, men förutsätter tillgång till uppkoppling, digital kompetens och delaktighet. Att arbeta aktivt med mångfald kommer att vara en förutsättning för att kunna ta tillvara ett samhälle med ökad individualisering och mångkultur med nya uttryck, livsstilar och värderingar.

STRATEGISKA VÄGVAL

FRÅN KUST TILL FJÄLL SKAPAS EN HÅLLBAR ATTRAKTIV REGION

År 2020 är Västerbotten en region där länets alla delar bidrar till att fler kvinnor, män, och företag vill etablera sig och utvecklas samt där människa och miljö långsiktigt tas till vara. Den vägledande visionen för Västerbotten regionala tillväxtarbete är "Från kust till fjäll skapas en hållbar attraktiv region"

Sex strategiska vägval visar inriktningen för det regionala tillväxtarbetet 2014–2020. Dessa delstrategier gör att länet kan ta till vara möjligheterna och möta utmaningarna som kommer av de globala trenderna och uppnå länets vision. Kopplat till strategierna finns prioriterade områden och åtgärder som visar vad länet måste prioritera i det regionala tillväxtarbetet för att uppnå strategiernas syfte. Till vissa åtgärder knyts exempel som syftar till att ge konkreta förslag på vad som kan utvecklas inom ramen för åtgärden. Dessa exempel ska ses som förslag till aktiviteter, men exkluderar inte andra typer av satsningar som passar inom ramen för åtgärden. Delstrategierna följs upp genom indikatorer som visar om samhällsutvecklingen går mot en hållbar tillväxt i Västerbottens län.

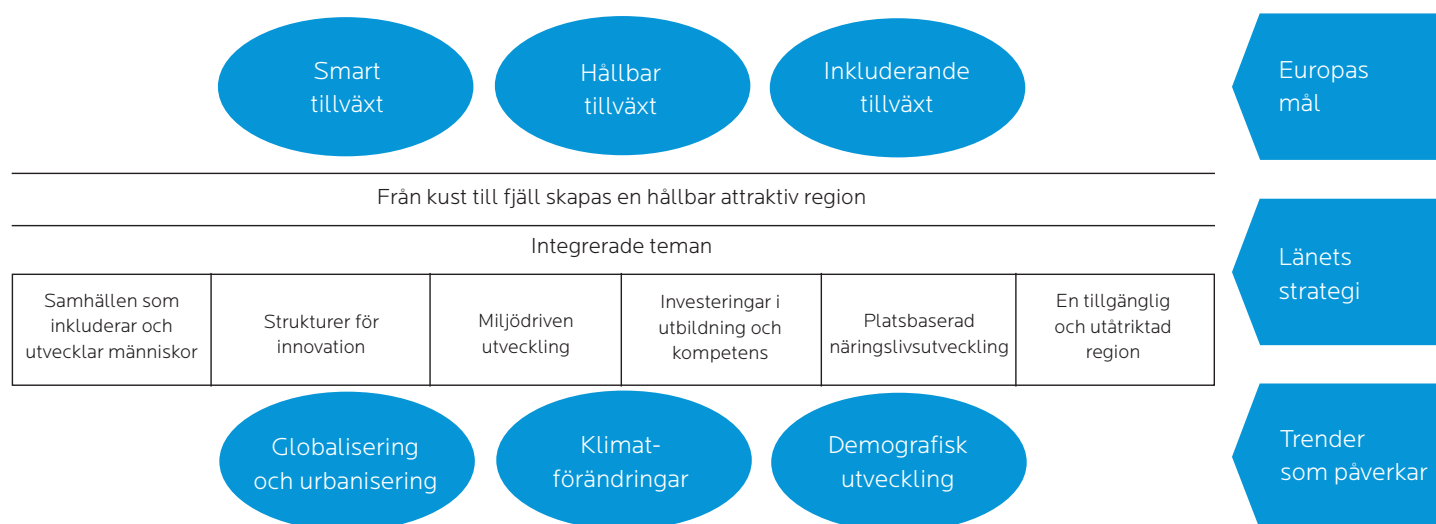

Foto: Henke Berg / Vybild

Samhällen som inkluderar och utvecklar människor betonar behovet av att samverka och skapa nya lösningar för service och välfärd.

För att nå framgång i utvecklingen av länets olika delar krävs en gemensam samling för att aktivt främja mångfald och jämställdhet. Den regionala utvecklingsstrategin uppmuntrar ett arbete för livsmiljöer som skapar goda förutsättningar för fritid, social ekonomi och kultur. För att skapa ökad välfärd, delaktighet och demokrati i hela regionen bör möjligheten till utvecklade digitala lösningar uppmärksammas.

Inriktningen i strategin **Strukturer för innovation** tar fasta på behovet av att utveckla ett samordnat innovationsstödssystem med starka aktörer. Arbetet inom strategin ska verka för att etablera fler och starkare mötesplatser för innovation. Det ses som betydelsefullt i länets innovationsarbete att samverka mellan akademi och näringsliv stärks samt att det skapas bättre tillgång till riskkapital och riskvilligt kapital.

Miljödriven utveckling handlar om att öka produktionen och den relativa användningen av förnybar energi samt att öka användningen av energieffektiv teknik och energieffektiviseringen i lokaler och byggnader. Arbetet med miljödriven utveckling avser även att främja insatser som leder till en hållbar produktion och konsumtion samt företagande baserat på hållbar förvaltning av naturresurser.

Investeringar i utbildning och kompetens ska öka andelen 20–64-åringar i arbete. Strategin har som avsikt att öka andelen elever med avlagd gymnasieexamen och att öka andelen med eftergymnasial utbildning på länets arbetsmarknader. Verksamheter inom strategin har vidare som avsikt att stärka matchningen mellan utbud och efterfrågan på arbetskraft. Ökad användning av digitala verktyg för lärande uppmuntras inom ramen för strategin.

Platsbaserad näringslivsutveckling vill öka förädlingsgraden av regionens naturresurser, främja resurseffektiva tekniker och möj-

liggöra den näringslivsmässiga potential som exempelvis den samiska kulturen kan bidra med. Strategin ska öka företagandet och selsättningen inom besöksnäringen och öka företagandet inom informations- och kommunikationsteknologier.

Utöver att stärka förutsättningarna för fler och växande företag prioriteras internationalisering av små- och medelstora företag samt utvecklandet av digitala tjänster och affärsmodeller.

Arbetet med **En utåtriktad och tillgänglig region** syftar till att förbättra systemfunktionen och kapaciteten genom nyinvesteringar i infrastruktur samt att öka nyttan av den befintliga transportinfrastrukturen. Det handlar om att skapa möjligheter för en hållbar och effektiv person- och godstrafik samt att ge god tillgång till digital uppkoppling.

I strategin inryms även arbete för en stärkt samverkan kring internationellt transportsamarbete och strategisk planering samt utveckling och vidareutveckling av internationella samarbeten.

1. SAMHÄLLEN SOM INKLUDERAR OCH UTVECKLAR MÄNNISKOR

Västerbottens delstrategi "Samhällen som inkluderar och utvecklar människor" identifierar prioriteringar som bidrar till att skapa social hållbarhet samt möjligheter för god livskvalitet och befolkningstillväxt i hela länet.

Regionens människor är dess viktigaste resurs. Med framväxten av kunskapssamhället, där den viktigaste drivkraften för tillväxt är kreativitet och kompetens, blir människans roll central för den regionala utvecklingen. Därför behövs strategier för att skapa livsmiljöer som attraherar fler att bo och verka i länet genom goda livsvillkor samt goda förutsättningar för kvinnor och män att utvecklas. Grunden för detta är ett samhälle med god folkhälsa där människor oavsett bakgrund och kön tas tillvara samt där människors olika perspektiv och erfarenheter ses som en tillgång.

Frihet från våld och upplevelse av trygghet är grundläggande för god hälsa, vilket innebär att frågor rörande mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer är viktiga att diskutera och problematisera.

Idag flyttar människor i hög utsträckning till stadsregioner och till platser med god samhällsservice, attraktiva boendemiljöer och goda sociala strukturer, som till exempel ett aktivt förenings- och kulturliv. Närheten till större arbets-

marknader och goda kommunikationer är andra viktiga aspekter. Långa inomregionala avstånd, skiftande förutsättningar mellan befolkningsmässigt stora och små kommuner samt demografiska utmaningar innebär att det kommer att krävas nya lösningar för att organisera, tillhandahålla samt säkerställa service och tjänster av god kvalitet, kommersiell service och en väl fungerande social välfärd.

Idag utvecklas samverkan mellan platser i länet men också över länsgränserna, bl.a. mellan Region 8 och Norrbottens kommunerna Arvidsjaur, Arjeplog samt Strömsund i Jämtlands län.

Länet har haft en positiv befolkningsutveckling sedan 1968, men ökningen har varit koncentrerad till länets största städer. För länet som helhet, och i synnerhet för de områden där befolkningen minskat, är nettoinflytningen av kvinnor lägre, vilket pekar mot att länet framförallt varit attraktivt för män. Att länet är attraktivt för både kvinnor och män kommer att vara avgörande för att locka fler att bosätta sig i länet.

Västerbotten har många styrkor att bygga vidare på, bland annat en stor tilltro mellan medborgarna, unika natur- och kulturarv samt goda möjligheter till kultur, fritid och föreningsliv. Västerbotten har också en mångfald av livsmiljöer med landsbygd, stora och små samhällen, sjö- och fjällnära boenden samt starka urbana miljöer med Umeå och Skellefteå som attraktiva

alternativ till storstäderna. Länets mindre tätorter och samhällen har livsmiljöer och möjligheter som bland annat präglas av närhet mellan människor, trygghet och närhet till unika naturmiljöer och turistmål.

Flera platser i länet fungerar som noder som skapar tillgänglighet till exempelvis service, arbetsmarknader och utbildning för större områden. Platserna kan också vara noder för vissa näringar, som till exempel besöksnäringen i fjällkedjan eller för utvinning och kompetens kopplat till naturresurser.

I städerna uppnås en kritisk massa som breddar länets kulturutbud och som skapar starka arbetsmarknader med stor branschbredd. Genom regionförstoringen kan fler dra nytta av det utbud som städerna skapar, vilket också leder till att städernas konkurrenskraft ökar. Idag är de urbana kvalitétéerna i länet konkurrenskraftiga på ett nationellt och internationellt plan, med Umeå som Europas kulturhuvudstad 2014 som ett exempel.

Delstrategin bidrar till smart tillväxt och tillväxt för alla. Prioriteringarna knyter an till huvudinitiativet "Europeisk plattform mot fattigdom" som betonar vikten av social och territoriell sammanhållning, icke-diskriminering samt betydelsen av sociala innovationer. "Innovationsunionen" pekar ut behovet av innova-

tioner kopplade till demografiska utmaningar och hälsa samt "En digital agenda för Europa" identifierar bland annat digital kompetens och delaktighet som viktiga insatser.

Prioriterade områden

- 1.1 Samverkan och nya lösningar för service och tjänster
- 1.2 Aktivt främja mångfald och jämställdhet
- 1.3 Levande kulturliv, social ekonomi och fritid
- 1.4 Digitala lösningar för ökad välfärd och effektivitet

1.1 Samverkan och nya lösningar för service och tjänster

Mot bakgrund av den demografiska utmaningen, en ökad global rörlighet och urbanisering måste städer, orter, landsbygd och alla samhällssektorer samverka för att skapa attraktiva livsmiljöer och effektiva lösningar för välfärd. Attraktiva städer med ett brett utbud av service, tjänster, kultur och utbildningstillfällen är en resurs för hela länet och med ett utvecklat samspel mellan städer, centralorter och landsbygd kan tillgänglighet, samordningsvinsterna och resurseffektiviteten öka.

De utmaningar som många platser står inför är en grogrund för nya innovativa lösningar på samhällsutmaningar. I samarbeten mellan den sociala ekonomin, näringsliv, akademi och offentliga aktörer kan nya välfärdslösningar utvecklas. De utmaningar som rör tillgänglighet och effektivitet inom hälso- och sjukvård, tillgång till service och tjänster påverkar andra regioner, men de glesbefolkade områdena i norra Europa möter dem tidigare än andra, och har därför behov och möjligheter att utveckla framtidens lösningar redan idag. Åtgärderna är att:

- Utveckla funktionalitet och samverkan mellan kommuner, mellan tätorter och landsbygd samt med grannregioner och andra länder, för att öka tillgängligheten och utbudet av t.ex. service och tjänster, kultur, bostadsförsörjning
- Utveckla och stärka hållbara centrum- och stadsmiljöer
- Ta fram och utveckla modeller och metoder för att tillhandahålla service och tjänster; t.ex. samlokalisering av verksamheter/funktioner, e-tjänster, digitala lösningar, sociala innovationer och säkerhet och sårbarhet
- Utveckla metoder, modeller och samverkan för att stärka platserns långsiktiga kapacitet att arbeta med hållbar samhällsutveckling, tillväxt och attraktivitet

- Skapa regional samverkan i inflyttningsfrågor och profilskapande evenemang samt behov hos inflyttade företag
- Utveckla samverkansformer mellan offentlig förvaltning, akademi, näringsliv och social ekonomi för att utveckla socialt kapital, service och välfärd
- Skapa stödstrukturer för att fånga upp och utveckla samhällsengagemang och lokala initiativ
- Utveckla samarbeten mellan markförvaltare, kultur-, idrotts- och turismsektorn för att utveckla naturmiljöer, kulturmiljöer och attraktiva besöksmål
- Utveckla metoder som tar tillvara delårsboende som en resurs för lokal och regional utveckling
- Utveckla multifunktionella mötesplatser

1.2 Aktivt främja mångfald och jämställdhet

Kvinnor och mäns erfarenheter och perspektiv är en tillgång. Ett samhälle som tar tillvara mångfald och jämställdhet är konkurrenskraftigare, mer innovativt och friskare. Bland annat brukar mångfald lyftas fram som en viktig faktor för att främja kreativitet och innovation då det ofta är i mötet mellan olikheter som nya idéer växer fram. Ökad integration av invandrade gör att vi bättre kan ta tillvara invandrades kompetens och erfarenheter. Ytterst handlar det dock om att alla ska ha samma möjligheter att utvecklas och leva sina liv så självständigt som möjligt även om det finns behov av stöd. Ökad kunskap om personer med fysiska eller intellektuella nedsättningar och en välfungerande social omsorg innebär att fler kan ta del av samhälls- och arbetslivet. Det är därför angeläget att aktivt arbeta för att främja lika rättigheter och möjligheter för alla och att se, förstå, värdesätta och tillvarata individers olikheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, funktionshinder, etnisk tillhörighet, religion el-

ler annan trosuppfattning, sexuell läggning, ålder samt socioekonomiska förutsättningar.

Att utmana och förändra de strukturer och attityder som gör att människor inte har samma tillgänglighet till utveckling och resurser kan bidra till att möta många av de utmaningar som länet står inför. Jämställdhetsarbete bedrivs både på en övergripande strukturell nivå och praktiskt på verksamhetsnivå.

Mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och den ojämna fördelningen av det obetalda hem- och omsorgsarbetet är strukturella hinder för kvinnors livskvalitet och möjligheter att utvecklas. Jämställdhet är en avgörande faktor för länets attraktivitet. Åtgärderna är att:

- Förbättra integration i samhället och på arbetsmarknaden genom metodutveckling, samt strategisk och långsiktigt samverkan mellan samhällsaktörer och sektorer
- Främja mångfald genom informations- och påverkansarbete för att förebygga och motverka stigmatisering och diskriminering
- Främja kunskapsuppbbyggnad samt synliggöra problemen och effekterna av mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer
- Främja kunskapsuppbbyggnad och kunskaps-spridning av verktyg och metoder som främjar mångfald
- Utveckla möjligheterna till ett aktivt och hälsosamt åldrande
- Utveckla kunskap och metoder/modeller för att synliggöra och förändra de strukturer och normer som begränsar människors möjligheter
- Utveckla sektorsöverskridande samverkan kring praktiskt jämställdhetsarbete

1.3 Levande kulturliv, social ekonomi och fritid

Goda möjligheter att utveckla kreativitet, engagemang och en aktiv fritid har många positiva effekter på samhällsutvecklingen. En vik-

tig förutsättning för detta är att säkerställa att såväl kvinnor som män har möjlighet till, och uppmuntras att, delta. Möjligheter att skapa och uppleva kultur, folkbildning, idrott och fritid bidrar till att skapa viktiga grundförutsättningar för samhällsutveckling, som god folkhälsa, integration och socialt kapital.

I Västerbotten finns ett aktivt föreningsliv, god tillgång till rekreations- och grönområden och ett rikt och mångfacetterat kulturliv som behöver bredd, spets och möjligheter att upplevas och utövas i hela länet. Länets samiska kultur är en unik tillgång i ett globalt sammanhang.

Evenemang inom kultur och idrott är viktiga skyltfönster för länet som är viktiga att ta tillvara och skapa långsiktiga effekter av. Länet har en resurs i sitt sociala kapital och höga andel medborgare som är engagerade i föreningar och folkbildning, där en utmaning är att upprätthålla en infrastruktur för föreningsliv, som ofta är beroende av engagemang från eldsjälar. Insatser bör riktats mot att stärka infrastrukturen för kreativitet och engagemang samt att skapa utvecklingsmöjligheter för unga, till exempel inom ledarskap och deltagande i kultur- och föreningsliv. Åtgärderna är att:

- Utveckla och skapa långsiktigt regionalt mervärde av arrangemang och upplevelser inom social ekonomi och kulturliv
- Förbättra möjligheterna till att skapa och uppleva kultur, oavsett var man bor i länet, genom att utveckla länets kulturella infrastruktur
- Främja god folkhälsa genom att utveckla samverkan mellan det offentliga, näringslivet, civilsamhället och individerna
- Förbättra kopplingen mellan forskning, utbildning och arbetsmarknad inom den sociala ekonomin och kultursektorn
- Utveckla lokal och regional infrastruktur som stärker förutsättningarna för kulturskapare att bo och verka i länet

Foto: Jonas Westling

- Utveckla alla gruppers möjligheter till en aktiv fritid
- Utveckla metoder och modeller för att främja hälsosamma vardagsvanor hos kvinnor och män
- Förbättra ungdomars möjlighet till deltagande i samhällslivet, internationella utbyten och ungt ledarskap

1.4 Digitala lösningar för välfärd, delaktighet och effektivitet

En välutbyggd digital infrastruktur och erfarenhet av tjänsteutveckling inom IKT innebär att Västerbotten har goda möjligheter att vara en föregångsregion vad gäller att dra nytta av det digitala samhället. Länets inomregionala avstånd och utmaningar rörande tillgänglighet till service och välfärdstjänster skapar behov som i sin tur kan skapa innovationer.

Genom att offentliga aktörer kraftsamlar och samverkar kring utveckling och samverkan av digitala lösningar, där innovationernas slutanvändare involveras, kan den offentliga servicen till individer och företag effektiviseras och göras mer tillgänglig, samt de demokratiska processerna bli mer öppna, transparenta och effektiva.

Särskilt stor potential finns inom hälso- och sjukvård. Digitala lösningar ger ökade möjligheter till delaktighet och självbestämmande för hälsovård och social omsorg, minskat resande, bättre möjligheter till ett aktivt åldrande och möjligheter att decentralisera delar av hälso- och sjukvården. Flera regioner kommer att möta dessa utmaningar, vilket innebär att marknaden för lösningar och produkter inom området kommer att vara global.

En viktig förutsättning för att tillvarata de digitala möjligheterna är en tydlig vision, ett starkt ledarskap samt att den digitala delaktigheten och kompetensen ökar. Åtgärderna är att:

- Göra riktade insatser mot grupper med en svag digital delaktighet
- Genomföra kompetenshöjningsinsatser mot beslutsfattare och verksamheter i offentlig sektor
- Underlätta införande av digitala system och lösningar, exempelvis genom processororientering av vårdflöden
- Utveckla en incitamentsstruktur för ökad användning av digital teknik hos vårdgivare.
- Utveckla och öka användandet av digitala vård- och omsorgstjänster, självtester samt distansöverbryggande teknik
- Öka användningen av digitala hjälpmedel, så kallad välfärdsteknologi, inom äldreården och handikappomsorgen
- Öka tillgången till öppen offentlig data för öppenhet och transparens.
- Införa digitala tjänster där invånarna kan vara delaktiga i och påverka politiska processer
- Utveckla samverkan mellan vårdgivare kring digitala system
- Skapa en regional plattform för offentliga e-tjänster

2. STRUKTURER FÖR INNOVATION

Västerbottens delstrategi "Strukturer för innovation" bygger och förstärker strukturer som bidrar till förnyelseförmåga i hela samhället, men även världsledande innovationer med högt kunskapsinnehåll samt nya och växande tillväxtföretag i länet.

Insatser som stärker innovationskraften inom länets utpekade fokusområden ska prioriteras.

Förmåga till innovation kommer att vara en nyckelfaktor för regionens långsiktiga utveckling. En god innovationsförmåga är viktig för att möta snabba samhällsförändringar och öka den globala konkurrenskraften.

En innovation kan definieras som ett nytt sätt att utföra något, en ny produkt eller tjänst, eller nya affärsmodeller. Det kan vara en ny produkt som introduceras på marknaden, forskning som omsätts i samhällsnytta eller ett effektivare sätt att utföra samhällsservice. Västerbotten har en god innovationsförmåga och lyfts fram som en ledande innovativ region i europeiska jämförelser. Möjligheterna att ta del av de system och miljöer som främjar innovationer är dock mer begränsade i glesbefolkade områden och mindre kommuner, vilket innebär att insatser måste riktas mot att utveckla metoder och verktyg för att stärka innovationskraften i hela länet.

Idag uppnår länet såväl Europas mål att tre procent av BRP ska investeras i forskning och utveckling (FoU), som Sveriges mål på fyra procent. Näringslivets andel av FoU-investeringarna är dock lägre i Västerbotten jämfört med Sverige som helhet, vilket kan indikera att tyngdpunkten ligger mot forskning snarare än utveckling.

Västerbotten har många styrkor att bygga vidare på. Västerbottens specifika struktur och naturgivna förutsättningar med långa inomregionala avstånd, kalla klimat och glesa befolkningsstruktur är en stark grogrund för innovationer inom bland annat hållbar samhällsutveckling, testverksamhet, servicelösningar och distansöverbyggande teknik.

Städer av den storlek som finns i länet är också en bra, greppbar pilotarena för forskning och innovation. I länets städer finns täta miljöer av nätverk mellan företag, riskkapital med mera vilket skapar goda möjligheter till innovativa miljöer som genom funktionella kopplingar kan stärka innovationskraften i hela länet.

Den offentliga sektorn och länets starka tradition av att organisera sig i föreningar och folkbildning kan bidra till att skapa innovativa lösningar för samhällsutmaningar.

I Västerbotten finns bland annat tre universitet, Umeå universitet, Sveriges lantbruksuniversitet, Luleå tekniska universitets filial i Skellefteå samt Norrlands universitetssjukhus och många

Fokusområden för smart specialisering

- Skärningspunkter mellan fokusområden
- Hållbar energi och miljöteknik
- Digitala tjänstenäringsringar för smart region
- Life science
- Innovationer inom hälso- och sjukvård
- Upplevelsenäringsringar samt kulturella och kreativa näringar
- Testverksamhet
- Teknik och tjänsteutveckling inom industrin

innovativa företag, kluster och nätverk. Länets kunskapsintensiva miljöer är viktiga motorer och noder som stärker länets globala konkurrenskraft och innovationsförmåga. I samverkan mellan forskning, innovation och utbildning (den så kallade kunskapstriangeln) och i Quadro-Helix-samverkan kan länet skapa excellens inom starka forsknings- och innovationsområden.

Starka innovativa miljöer och näringar har byggts upp med bas i länets resurser och kunskaper, bland annat inom kunskapsintensiv och högteknologisk processindustri, träindustri, energi- och miljöteknik, life science, IKT och tjänstenäringsringar som är kopplade till dessa. Särskild potential finns i att vidareutveckla samarbeten i skärningspunkterna mellan industrin och digitala näringar.

Besöksnäring och testverksamhet är starka områden som tar sin utgångspunkt i länets unika naturgivna och kulturella tillgångar. Västerbotten är också en attraktiv partner för internationella samarbeten inom till exempel e-hälsa.

En viktig faktor för ett gynnsamt innovationsklimat är att det finns ett tolerant och öppet samhällsklimat med en mångfald av människor och kulturer, eftersom att det ofta är i mötet mellan det olika som nya idéer växer fram. Ofta har innovationer definierats som en företeelse i mandominerade sektorer, vilket också bidragit till att män idag är överrepresenterade som mot-

tagare av innovationsstödande insatser. För att långsiktigt möta och växa med framtida utmaningar måste Västerbotten vidareutveckla de strukturer som tillvaratar och omsätter idéer, från kvinnor och män, till samhällsnytta.

Delstrategin bidrar till smart tillväxt. Prioriteringarna knyter an till huvudinitiativet "Innovationsunionen" som syftar till att rikta in innovationspolitiken på de utmaningar som vårt samhälle står inför, exempelvis klimatförändringar, hälsa och demografiska förändringar, där varje länk i innovationskedjan bör stärkas.

Prioriterade områden

- 2.1 Ett samordnat regionalt innovationsstödssystem med starka aktörer
- 2.2 Mötesplatser för innovation
- 2.3 Ökad samverkan mellan näringsliv och akademi
- 2.4 God tillgång till riskkapital och riskvilligt kapital

2.1 Ett samordnat regionalt innovationsstödsystem med starka aktörer

Det innovationsstödande systemet har en viktig roll för innovationskraften i regionen. Med innovationsstödande system avses de aktörer som verkar stödande någonstans i kedjan från idé till innovation, som till exempel inkubatorer, riskkapitalbolag, exportfrämjande organisationer och offentliga aktörer. Västerbottens stödssystem är välutvecklat men består av en stor mängd aktörer, vilket riskerar att försvåra för idébärare att navigera i systemet och splittrar resurser. Länets innovationsförmåga kan stärkas genom att rådgivning, innovationscheckar och andra innovationsstödande verktyg i högre grad samordnas och koncentreras till färre aktörer.

En viktig aspekt är också att förbättra möjligheterna för kvinnor och män i hela länet att ta del av det innovationsstödande systemet, även om fysiska innovationsmiljöer saknas. Att delta i nationella och internationella samarbeten och program ökar innovationsförmågan, men är ofta resurskrävande processer vilket innebär att stödstrukturer för detta bör utvecklas. Män med svensk bakgrund är överrepresenterade som mottagare av innovationsstöd, bland annat på grund av att innovationer ofta definierats som företeelse i manligt dominerade branscher och områden. Särskild prioritet bör därför ges för att tillvarata idéer från underrepresenterade grupper. Unga människor utgör en grupp som har stor potential att utveckla innovationer, eftersom nya perspektiv och vilja till nyprövningar är starka drivkrafter för innovationsutvecklingen. Unga ska erbjudas goda rådgivningsmöjligheter oavsett var man bor i länet. Åtgärderna är att:

- Etablera strukturer för gemensam omvärldsbevakning och benchmarking
- Öka delaktigheten från underrepresenterade grupper i innovationsstödsystemet
- Skapa utbildningsinsatser inom jämställd-

hets- och mångfaldsfrågor riktade till innovationsstödsystemets och det företagsfrämjande systemets aktörer

- Skapa lokalt anpassat stöd för innovation, bland annat genom virtuella och fysiska noder
- Förbättra tillgången till innovationsfinansiering exempelvis i form av innovationscheckar
- Förenkla för innovatörer att ta idé till marknad inom olika sektorer, exempelvis genom mentorskap
- Utveckla och skapa långsiktiga driftsformer för inkubatormiljöer
- Öka samhällets kunskap om innovationsutvecklingens betydelse
- Utveckla innovationsförmågan i företag, offentlig sektor och den sociala ekonomin, till exempel genom modeller liknande innovationsslussar
- Utveckla bättre metoder för att bedöma effekterna av innovationsstödsutveckling
- Förbättra förutsättningarna för nationellt och internationellt nätverksbyggande och innovationsutvecklingsarbete
- Samordna ansökningar och främja samverkan kring internationella forskningsprogram, nationella och internationella utlysningar.
- Utveckla rådgivningsmöjligheter och stödstrukturer för att främja ungas innovationer

2.2 Mötesplatser för innovation

Innovationer uppstår ofta när olika perspektiv och innovativa aktörer möts och samverkar. Universiteten och andra innovativa miljöer som till exempel företagskluster, samarbetsplattformar mellan universitet och näringsliv samt tvärsektoriella centrumbildningar är viktiga för att öka samhällets innovationskraft och främja ett kunskapsdrivet näringsliv.

Det är därför angeläget att utveckla fler mötesplatser och kreativa platser som samlar innovativa aktörer, och som främjar både kvinnor och mäns deltagande. Mötesplatser-

na bör samla aktörer från olika samhällssfärer, akademien, offentlig- och privat sektor samt den sociala ekonomin (så kallade Quadro-Helix-samarbeten). För att stärka länets innovationsförmåga är det viktigt att utveckla modeller och arbetssätt som stärker innovativa miljöer till exempel kring lokala eller regionala företagskluster och nätverk samt möjliggör för aktörer att dra nytta av varandra och det innovationsfrämjande systemet, oavsett geografisk placering i regionen. Åtgärderna är att:

- Skapa och utveckla Quadro-Helixplattformar och arbetsmodeller med samverkansplattformar samt distribuerande arbetssätt i hela länet
- Utveckla Science Parks, med lokala och/eller virtuella noder i hela regionen
- Utveckla system för att använda studenter och forskare för att utveckla regionens näringsliv
- Främja innovation i små och medelstora företag, bland annat genom akademikerpraktik och allianser med större företag som har kopplingar mot både akademien och mindre företag
- Etablera kluster, nätverk och klusterallianser. Allianserna utgör en samlad ingång för "samhälle och universitet" till regionens alla näringslivsdrivna kluster

2.3 Ökad samverkan mellan näringsliv och akademi

Samspelet mellan akademi och näringsliv är en viktig faktor för att öka kunskapsinnehållet i de varor och tjänster som produceras. Med tre universitet i länet har Västerbotten goda möjligheter att utveckla ett näringsliv med starka kopplingar till akademien.

Idag är gränsöverskridande möten mellan företag inom kreativa näringar, universitet och andra företag allt viktigare. Det är av stor vikt för regionen att utveckla miljöer som kan bli

ledande i att ta fram nya innovationer, attrahera forskare, kapital och samarbetspartners. Samarbetet mellan näringsliv, akademi och offentliga aktörer är centralt för att utveckla konkurrenskraftiga miljöer. Åtgärderna är att:

- Öka kommersialisering och nyttiggörande av universitetens forskning
- Utveckla samverkan mellan universitet och näringsliv kring tillämpad forskning, exempelvis genom adjungerade professorer
- Öka det entreprenöriella inslaget på universitetens utbildningar
- Öka akademiens närvaro i näringslivet genom att utveckla och stimulera entreprenöriella aktiviteter samt möjligheter för studenter och forskare.
- Stärka forskning och utbildning kopplat till näringslivets behov, även utanför universitetstyperna, exempelvis genom distans- och nätbaserad utbildning och centrumbildningar
- Förbättra möjligheten att få ut forskningsresultat i företag och offentlig sektor, exempelvis genom centrumbildningar utanför universitetet
- Verka för att stärka incitamenten för samarbete mellan universitet och företag på nationell- och internationell nivå
- Stimulera byggandet av internationellt konkurrenskraftiga forsknings- och innovationsmiljöer
- Främja samverkan kring satsningar för forskning, utbildning och demonstration för stadsutveckling och hållbart samhällsbyggande

2.4 God tillgång till riskkapital och riskvilligt kapital

Tillgången på kapital till investeringar för att vidareutveckla en verksamhet är idag god, men möjligheten till banklån förutsätter ofta att företagen har uppnått en viss mognadsgrad.

Foto: Henke Berg/Johner

Idag är tillgången till riskkapital och riskvilligt kapital i tidiga skeenden begränsad och utgör en flaskhals för utvecklandet från idé till moget bolag.

Kvinnor mottar mindre än tio procent av det kapital som investeras av riskkapitalbolag i svenska företag, vilket främst beror på att kvinnor inte i lika hög utsträckning bedriver företag som bedöms som tillväxtföretag. Kvinnor är även underrepresenterade som affärsänglar och som beslutsfattare i riskkapitalbolag, och upplever i högre grad jämfört med män, att tillgången till riskkapital är ett tillväxthinder. Åtgärderna är att:

- Stärka tillgången till riskkapital i tidiga skeenden, exempelvis genom regionala såddkapitalfonder och acceleratorfonder samt att stärka ändamålsenliga fonder och finansieringslösningar i hela innovationsvärdekedjan
- Öka samordningen av regionens riskkapital, riskvilligt kapital och riskkapitalister
- Förstärka möjligheterna för regionens företag att nå nationellt- och internationellt riskkapital
- Utveckla företagens förmåga att attrahera riskkapital och riskvilligt kapital
- Överbrygga glapp i företagens finansiering, exempelvis genom insatser med offentliga medel i företagens tidiga skeden
- Främja kvinnors tillgång till riskkapital, deltagande i riskkapitalbolag och som investerare

Foto: Fredrik Schlyter/Johner

3 MILJÖDRIVEN UTVECKLING

Västerbottens delstrategi "Miljödriven utveckling" lyfter insatser som bidrar till att minska länet miljö- och klimatpåverkan samt samtidigt som skapar möjligheter till innovativa lösningar och produkter.

Insatser för att minska eller begränsa miljöpåverkan från transportsektorn och infrastruktursatsningar behandlas främst inom ramen för strategin "En tillgänglig och utåtriktad region"

Klimathotet är vår tids stora utmaning. Frågan är global, men förutsätter att alla regioner tar sitt ansvar för att minska sin miljö- och klimatpåverkan. För att kunna lämna över ett samhälle till nästa generation där de största miljöproblemen är lösta, krävs insatser inom flera områden.

Vår användning av energi är en betydande källa till påverkan, så även utsläpp från industrier, transporter och konsumtion. Kvinnor och mäns miljöpåverkan skiljer sig åt, bl.a. genom olika konsumtionsmönster, resvanor och benägenheten att göra miljörelaterade livsstilsförändringar.

Sveriges 16 miljömål anger det tillstånd i miljön som ska uppnås till år 2020. Det övergripande målet för miljömålen och för den svenska miljöpolitiken är det s.k. generationsmålet: "Vi ska till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka

ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser." I Västerbotten kommer 13 av de 16 nationella miljömålen att bli svåra att uppnå till 2020.

Länet är en stor producent av förnybar energi, främst genom vattenkraft och bioenergi. Om den förnybara energi som produceras i Västerbotten också antas konsumeras i länet skulle andelen förnybar energi i användningen vara 67 procent, och vi uppfyller därmed de mål som både Sverige och EU sätter till 2020.

Det svenska målet för en effektiv energianvändning till år 2020 är att minska energiintensiteten med 20 procent. För Västerbotten innebär detta att minskningen med 20 procent mellan 1995 och 2008 ska upprepas. Västerbotten har en relativt låg energiintensitet i ett svenskt perspektiv, men det kalla klimatet och en högre andel energiintensiva näringar gör att energianvändningen blir större jämfört med regioner i södra Sverige och resterande regioner med en högre andel tjänstenärings.

Västerbotten har goda möjligheter att skapa synergier mellan minskad miljö- och klimatpåverkan, företagande och attraktivitet. Ökade krav på miljömässig hållbarhet samt nya sätt att beräkna värdet på natur som används eller förstörs innebär att efterfrågan på klimatsmarta och resurseffektiva lösningar och tjänster kommer att öka globalt. Västerbottens tillgångar i form av

kunskap och kompetens inom hållbarhet, förnyelsebara energiresurser och aktiva arbeten för hållbar samhällsbyggnad skapar goda möjligheter att tillvarata den ökande globala efterfrågan.

Delstrategin bidrar till att uppfylla målet hållbar tillväxt i Europa 2020. Prioriteringarna knyter an till huvudinitiativet "Ett resurseffektivt Europa" som betonar vikten av att stödja övergången till en resurseffektiv och koldioxidsnål ekonomi som använder alla resurser effektivt.

Prioriterade områden

- 3.1 Ökad produktion och relativ användning av förnybar energi
- 3.2 Energieffektiv teknik och energieffektivisering i bostäder, lokaler och fritidshus
- 3.3 Hållbar produktion och konsumtion
- 3.4 Företagande baserat på hållbar förvaltning av naturresurser

Foto: Patrick Degerman

3.1 Ökad produktion och relativ användning av förnybar energi

Västerbotten har goda möjligheter att minska sin egen klimatpåverkan samt bidra till att Sverige och Europa uppnår sina ambitioner med en koldioxidsnål ekonomi. Med spetskunskap inom exempelvis förgasning och bioraffinaderiprocesser samt med god tillgång till råvaror och arealer för vindkraft har Västerbotten en stor potential att utveckla produktionen och användandet av flera typer av förnybara energiresurser.

Ett viktigt område är att öka användningen av förnybara bränslen inom transportsektorn. Idag är transportsektorn den största källan till koldioxidutsläpp i länet, bland annat på grund av länets långa inomregionala avstånd och exportinriktade näringar med stora transportbehov. Åtgärderna är att:

- Utveckla och införa systemlösningar för att minimera klimatpåverkan vid produktion, lagring och distribution av förnybar energi
- Främja mikroproduktion av el
- Utredda befintlig energiproduktions miljökonsekvenser samt identifiera gemensamma satsningar och finansieringsmöjligheter för att förbättra den biologiska mångfalden
- Öka förädlingsgraden på den producerade energin och effektivisera befintlig produktion
- Främja systemlösningar för produktion, lagring och distribution av förnybara drivmedel, inklusive testflottor i t.ex. kollektivtrafiken
- Främja energi och miljö-satsningar för den markbundna verksamheten på flygplatserna
- Satsa på elektrifiering av järnvägsstråk som idag är beroende av diesel

3.2 Energieffektiv teknik och energieffektivisering i bostäder, lokaler och fritidshus

Att effektivare använda energi skapar möjligheter till både minskad klimatpåverkan och

minskade kostnader för företag och samhället. I länet finns flera goda exempel på satsningar kring hållbart byggande och hållbara transporter. Genom länets välutbyggda digitala infrastruktur och kompetens finns stor potential att vidareutveckla smarta lösningar som till exempel minskar energiförbrukningen i fastigheter, som effektiviserar industriprocesser och som optimerar logistik- och transportsystem. Åtgärderna är att:

- Införa systemlösningar för snökyla, solkyla, solvärme eller andra förnybara energikällor i bostäder och lokaler
- Utveckla buffringssystem för kyla och värme
- Genomföra kunskaps-satsningar för att öka medvetenheten om energieffektivisering
- Stimulera satsningar på beteendepåverkan och ökad medvetenhet om energieffektivisering
- Utveckla och införa smart teknik som stödjer och uppmuntrar till minskad energianvändning i bostäder och lokaler samt fritidshus.
- Utveckla hållbar stadsutveckling och hållbara samhällsplaneringsinvesteringar för att skapa kretsloppslösningar för energi-, avfalls-, vatten och avloppssystem i landsbygd och tätort
- Utveckla driften av IT-system för att minska energiförbrukningen
- Optimera processer inom basindustrin för att minska dess miljöpåverkan.

3.3 Hållbar produktion och konsumtion

Hur vi lever, bor och konsumerar har en stor påverkan på vår omgivning. Kvinnor och män konsumerar på olika sätt. Studier har till exempel visat att kvinnor överlag är mer bengägna än män att göra olika typer av miljörelaterade livsstilsförändringar. Att minska samhällenas miljöpåverkan samt att vårda, restaurera och återställa naturmiljöer är en förutsättning för att skapa en långsiktig hållbar samhällsutveck-

ling. Västerbotten har stora resurser i form av naturmiljöer som har behov av att värnas och användas med hänsyn, för att fortsätta kunna leverera ekosystemtjänster. Länets grundvatten är en resurs som måste värnas för att även på sikt kunna leverera dricksvatten utan föroreningar. Flera av de regionala miljömålen påverkas av de normer som styr hur vi konsumerar och hur vi planerar våra samhällen. Mer hållbara konsumtionsmönster hos kvinnor och män samt hållbara upphandlingar kan driva på en mer hållbar produktion och skapa ökade möjligheter för exempelvis närproducerad mat.

I länet finns utmaningar för hållbar samhällsbyggnad, men också exempel på framgångsrika insatser att bygga vidare på, bland annat inom energieffektivt byggande, koldioxidsnåla transportsystem och hållbar stadstrafik. Det finns också god potential i att vidareutveckla länet som en testarena för hållbar samhällsutveckling inom till exempel bostäder, infrastruktur och smarta digitala lösningar, bland annat på grund av att det ofta är offentliga aktörer som äger bostäderna och infrastrukturen. Åtgärderna är att:

- Stödja kunskapsuppbyggnad kring miljö- och energieffektiva produkter och tjänster samt upphandlingar, med fokus på transporter och närodlad mat
- Utveckla samverkan mellan universitet, näringsliv, den sociala ekonomin och offentlig sektor för att omsätta forskning inom hållbarhet till samhällsnytta
- Stimulera utveckling samt användandet av miljö- och energieffektiva produkter och tjänster
- Främja insatser som bidrar till att skydda, bevara, utveckla samt återställa natur-, kultur-, och vattenmiljöer
- Utveckla användandet av digital teknik för att minska miljöpåverkan från verksamheten i

- offentlig sektor, företag och organisationer
- Stimulera påverkansarbete och kunskapsuppbyggnad kring hållbar konsumtion och konsumtionsmönster, framförallt kopplat till mäns konsumtion.
- Stärka möjligheten för invånare att påverka miljöutvecklingen med hjälp av digital teknik, exempelvis stöd till konsumenter
- Genomföra satsningar för att förbättra stadsmiljöer, exempelvis luftkvaliteten
- Främja insatser för klimatanpassning

- la ekosystemtjänster och naturmiljöer.
- Främja företagande baserat på orörda älvar, ren luft, vatten, skog, natur, biologisk mångfald, ekosystemtjänster, förnybar energi, kyla, boende och mark
- Attrahera företagsetableringar genom att marknadsföra möjligheterna för hållbart företagande och Clean Tech i länet
- Stärka arbetet med att identifiera, validera och kommersialisera affärskoncept inom Clean Tech

3.4 Företagande baserat på hållbar förvaltning av naturresurser

Miljömässig och social hållbarhet har blivit en allt viktigare del av företagens affärsmodeller. Västerbotten har goda förutsättningar att utveckla företagande inom Clean Tech och attrahera företag med en tydligt integrerad hållbarhetstanke. Länets goda tillgång av förnybar energi bör lyftas fram för att attrahera energiintensiva verksamheter.

Ökande krav på miljömässig hållbarhet innebär en växande efterfrågan på tjänster och produkter som bidrar till att återställa ekosystem och naturmiljöer. Dessutom kommer efterfrågan på miljöteknik från både den offentliga och privata sidan att öka. Ett ambitiöst arbete för att uppnå de regionala miljömålen, t.ex. genom att förbättra luftkvaliteten och återställa ekosystem, bidrar till att skapa ökade naturvärden och en hållbar samhällsutveckling samt kan utgöra en källa för företagande, tekniker och kunskap som har en global marknad. Åtgärderna är att:

- Satsa på återvinning/återanvändning/slutna kretslopp med syfte att energieffektivisera och återanvända material, näringsämnen mm
- Främja kunskapssatsningar kring potential för tillväxt inom Clean Tech-området
- Utveckla företagande baserat på att återstäl-

4. INVESTERINGAR I UTBILDNING OCH KOMPETENS

Västerbottens delstrategi "Investeringar i kompetens och utbildning" identifierar de områden som måste prioriteras för att säkerställa kompetensförsörjningen samt goda möjligheter till personlig utveckling och egenmakt genom utbildning.

Utbildning och kompetens kommer att vara centralt för att Västerbottens län långsiktigt ska vara en konkurrenskraftig och innovativ region. Att den globala konkurrensen om arbetskraft ökar samtidigt som andelen i arbetsför ålder minskar, innebär att strategier för att klara kompetensförsörjningen behövs. Kompetensförsörjning är ett komplext system som beror på många faktorer.

Kvaliteten i hela utbildningssystemet är viktigt för att ge unga de kunskaper som de behöver på arbetsmarknaden och i samhället. Det är också en viktig faktor för att undvika utanförskap, för god hälsa och personlig utveckling. Idag lämnar en alltför stor andel gymnasiet i förtid i Västerbotten och Sverige. Det svenska målet för 2020 är att andelen elever som lämnar gymnasieskolan med fullständiga betyg ska vara 90 procent och enligt SKL:s öppna jämförelser är siffran för Västerbotten 80 procent.

Starka normer kopplade till kön skapar könsbundna utbildningsval och bidrar till att unga

tjejer har mer psykisk ohälsa och att unga män har sämre betyg, vilket i förlängningen bidrar till en könssegregerad arbetsmarknad. Idag vidareutbildar sig kvinnor i högre grad än män såväl i Västerbotten som Sverige i helhet. Västerbotten har idag en mer könsuppdeldad arbetsmarknad än riket i genomsnitt. Särskilt tydligt är detta inom byggsektorn samt vård- och omsorg.

Den könssegregerade arbetsmarknaden bidrar såväl till en ojämn fördelning av obetalt hemarbete och ofrivilligt deltidarbete som skillnader i hälsa och ekonomi mellan kvinnor och män. Jämställdheten påverkar hur fria kvinnor och mäns val av yrke är samt därigenom också matchningen och arbetsmarknadernas attraktivitet. Platser med många mans- eller kvinnodominerade branscher kommer att ha svårare att klara arbetskraftsbehovet.

Med tre universitet och yrkeshögskoleutbildningar på flera platser kan Västerbotten erbjuda goda möjligheter till eftergymnasial utbildning. Det avspeglas också i länets höga genomsnittliga utbildningsnivå. Utbildningsnivån och tillgången till eftergymnasial utbildning varierar dock inom länet. Det svenska målet i Europa 2020 är att 40–45 procent av 30–34 åringarna ska ha avslutat en högre utbildning. För länet är den genomsnittliga siffran 50 procent, med variationer från 14 till 62 procent mellan kommunerna.

För att klara kompetensförsörjningen måste

fler arbeta, vilket innebär att den potential som finns i de som står utanför arbetsmarknaden eller inte hittar arbete måste tas tillvara bättre. Bland annat är många unga och utrikes födda arbetslösa trots arbetskraftsbrist i många branscher. Det svenska målet till 2020 är att väl över 80 procent av 20–64 åringarna ska vara i arbete. För Västerbotten var andelen 20–64 åringar i arbete 77 procent år 2010 med betydande inomregionala skillnader mellan kommunerna, där sysselsättningsgraden varierar mellan 72 och 80 procent. Fler människor kommer att behövas för att klara arbetskraftsbehovet på sikt, vilket innebär att ökad inflyttning kommer att vara nödvändig.

De statliga myndigheter och verk som finns lokaliserade i regionen är resurser för regional utveckling. De skapar arbetstillfällen för akademiker och kan vara viktiga kunskapsmiljöer. De är också betydande samverkanspartner i regionala utvecklingsprocesser kopplade till bl.a. innovation och kompetensförsörjning.

Den snabba samhällsutvecklingen gör det svårt att förutsäga den framtida arbetsmarknadens struktur och dess kunskapsbehov. Detta innebär att systemet för kompetensförsörjning måste vara öppet för nyskapande insatser, vara flexibelt och möjliggöra för kvinnor och män i hela länet att skaffa sig samt vidareutveckla sin kompetens genom hela livet, ett livslångt lärande.

Delstrategin bidrar till smart tillväxt och tillväxt för alla. Prioriteringarna knyter an till huvudinitiativet "Unga på väg" som lyfter fram kvaliteten på utbildningssystemen som en nyckelfaktor för att kombinera spetskompetens med rättvisa och öka ungas anställningsbarhet. "En agenda för ny kompetens och nya arbetstillfällen" och "Europeisk plattform mot fattigdom" betonar vikten av att kunna tillägna sig ny kompetens samt att minska utanförskap för att öka arbetsproduktiviteten och minska arbetslösheten.

Prioriterade områden

- 4.1 Öka andelen elever med avlagd gymnasieexamen
- 4.2 Öka andelen med eftergymnasial utbildning på länets arbetsmarknader
- 4.3 Utveckla användningen av digitala verktyg för lärande
- 4.4 Öka andelen 20–64 åringar i arbete
- 4.5 Förbättra matchningen på arbetsmarknaden

4.1 Öka andelen elever med avlagd gymnasieexamen

Skolan har en viktig roll i att främja barns och elevers allsidiga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare. Därför är det viktigt att utbildningsmiljöer på olika nivå skapar förutsättningar för fria utbildnings- och yrkesval samt aktivt främjar jämställdhet och mångfald. Ett utbildningssystem av hög kvalitet där elever får stöd på alla nivåer är en förutsättning för att kunna genomföra hela den grundläggande utbildningen.

En genomförd gymnasieutbildning har idag stor betydelse för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden, och minskar risken för att hamna i utanförskap. Insatser måste riktas mot att arbeta förebyggande för att minska risken för att unga lämnar skolan, vilket innebär att jobba både med faktorer kopplade till hemmet, fritiden och skolan. Åtgärderna är att:

- Utveckla metoder och arbetssätt för att analysera samt, i ett tidigt skede, förebygga och bemöta faktorer i utbildningsmiljön som påverkar att barn och unga riskerar att inte klara utbildningsmålen
- Utveckla långsiktigt hållbara arbetssätt för att stödja ungdomar, familjer och anhöriga
- Etablera aktivt och långsiktigt drogförebyggande arbete mellan myndigheter och andra aktörer
- Främja en meningsfull fritid för både flickor och pojkar
- Öka genusmedvetenheten inom utbildningsväsendet och inom det sociala stöd som ges till ungdomar

4.2 Öka andelen med eftergymnasial utbildning på länets arbetsmarknader

Västerbottens arbetsmarknad har behov av väl utbildad arbetskraft och arbetsgivare tenderar att efterfråga högre formell utbildning vid

återbesättande av tjänster. Andelen med högre utbildning på arbetsmarknaden påverkas av många faktorer. Bland annat är tillgängligheten till utbildning viktig, men också storleken på arbetsmarknaden, vilket innebär att goda kommunikationer till större arbetsmarknader och distansutbildningar behövs.

Möjligheten till vidareutbildning på eftergymnasial nivå främjar också människors personliga utveckling. Strukturer och normer kring utbildning och yrkesval påverkar hur och om kvinnor och män väljer att vidareutbilda sig, vilket bl.a. gör att fler kvinnor än män idag går vidare till eftergymnasiala studier. Skillnaden är i genomsnitt 12 procent, vilket innebär att utbildningsnivån i länet skulle öka om män vidareutbildade sig i samma utsträckning som kvinnor. Åtgärderna är att:

- Utveckla och upprätthålla möjligheten till eftergymnasiala studier i hela länet utifrån arbetslivets behov av kompetens
- Utveckla strukturer, modeller och samarbetsformer för att öka andelen med eftergymnasial utbildning i alla kommuner i länet
- Samverka mellan sektorer och aktörer för att förändra könsbundna mönster kring utbildnings- och yrkesval

4.3 Utveckla användningen av digitala verktyg för lärande

Bättre användning av digitala verktyg har stor potential att stärka lärandet i Västerbotten i hela utbildningsväsendet, från förskola till och med universitet samt vid kompetensutveckling. Digitala verktyg för lärande ökar möjligheterna att utforma den enskilda individens lärande utifrån egna förutsättningar, oavsett förkunskaper, lärtilar och fysiska avstånd. Med den digitalisering av samhället som sker innebär också det digitala lärandet en förberedelse för samhälls- och arbetslivet för unga.

Den nödvändiga tekniken finns och många

skolor satsar på IT. Men i Sverige som helhet används inte den digitala tekniken fullt ut som ett pedagogiskt verktyg. Åtgärderna är att:

- Utveckla en regional strategi för hur digitala hjälpmedel ska användas för att utveckla och förbättra lärandet inom skola samt kompetensutveckling
- Skapa nya former och metoder för lärande som nyttjar den digitala tekniken och utgår från individens behov och möjligheter.
- Öka tillgången till digitala enheter för lärande i länets skolor
- Utveckla de fysiska utbildningsmiljöerna så att digitala enheter kan nyttjas enkelt och användas fullt ut
- Utveckla tillgången och användandet av digitala utbildningsmiljöer för undervisning, dokumentation och administration.

4.4 Öka andelen 20–64 åringar i arbete

Genom att bättre ta tillvara kompetensen hos länets medborgare minskar utanförskapet och fler ges möjlighet att arbeta. Unga, utrikes födda och äldre utgör en potential som bör tas tillvara.

Ett utbildningssystem av god kvalitet är en viktig faktor för att ge kvinnor och män möjligheten att utveckla och vidareutveckla den kompetens som behövs i arbetsliv och samhälle. Kvinnor, unga och utrikesfödda har en lägre sysselsättningsgrad och därför behöver länets strategier inriktas mot att skapa möjligheter för att öka deltagande i arbetslivet i dessa grupper. En avgörande del i detta är att arbeta med de strukturer som bidrar till denna skillnad. Åtgärderna är att:

- Förbättra förutsättningarna för inkludering av personer med utländsk bakgrund och främja mångfald på arbetsmarknaden, bland annat genom attitydpåverkan

- Göra insatser för att höja kvaliteten i utbildningssystemet
- Stimulera strategiskt och långsiktigt hållbart samarbete mellan myndigheter och organisationer som stödjer ungdomar i behov av stöd
- Underlätta inträdet på arbetsmarknaden, exempelvis genom praktik eller annan arbetsplatsförlagd verksamhet, särskilt för ungdomar, utrikes födda och människor med funktionsnedsättning
- Utveckla flexibla metoder för livslångt lärande, exempelvis genom samverkan mellan arbetsplatser och utbildningsanordnare samt mellan utbildningsanordnare
- Utveckla modeller och skapa förutsättningar för att tillvarata äldres kompetens och möjliggöra ett längre arbetsliv
- Öka insatser för kvinnors sysselsättningsgrad, bl.a. kopplat till jämställdheten i hemarbete och föräldraskap samt för att minska kvinnors sjukfrånvaro
- Utveckla metoder och modeller för entreprenörskap för unga kvinnor och män som avbrutit sina studier eller som riskerar att inte klara sin utbildning
- Förbättra rörligheten på arbetsmarknaden, exempelvis genom förbättrade möjligheter till dagpendling och att gå mellan branscher.
- Utveckla nya former och arenor för vägledning, arbetsmarknadskunskap, coachning och rådgivning för alla åldrar

4.5 Förbättra matchningen på arbetsmarknaden

För att säkerställa kompetensförsörjningen i Västerbotten behövs insatser inom flera områden. I dag upplever såväl Västerbotten som Sverige en situation där arbetslivet har rekryteringsproblem samtidigt som arbetslösheten, framförallt bland unga, är hög. Samtidigt lämnar fler arbetsmarknaden till följd av pension jämfört med de som tillträder i de allra flesta kommunerna.

Dialogen mellan utbildningsanordnare och arbetslivet är en viktig faktor för att öka kunskapen och samsynen kring behoven på kort och lång sikt, där den regionala kompetensplattformen är ett viktigt verktyg. Det krävs också att arbetsgivare investerar i kompetensutveckling av sina anställda samt att trösklarna för att ta sig in på arbetsmarknaden, för t.ex. unga, minskar. Västerbottens könsuppdelade arbetsmarknad medför att kvinnor och män inte söker sig till alla potentiella yrken på grund av könsstereotypa yrkesval. Satsningar på kommunikationer och dagpendlingsmöjligheter bidrar till att förstora arbetsmarknaderna och förbättra matchningen. Åtgärderna är att:

- Utveckla dialogen samt metoder för genomförande, utbud och samarbetsmetoder mellan branschföreträdare, utbildningsanordnare och myndigheter rörande kompetensbehov och utbildningsutbud
- Stärka tillgången till långsiktiga och för länet gemensamma, branschvisa prognoser av kompetensbehoven och utbildningsutbudet.
- Öka inslaget av omvärldsanalys och kunskapen om arbetsmarknaden samt branschens kompetensbehov i vägledning och rådgivning i hela utbildningssystemet
- Skapa modeller och strukturer för samverkan kring rekryteringar och inflyttning
- Underlätta för arbetsgivare inom länet att rekrytera samt nå arbetskraft och kompetens utanför länets gränser
- Utveckla nya former för kompetensutveckling av anställda
- Främja, stödja och underlätta kompetensutveckling på arbetsplatsen i små och medelstora företag samt samverkan mellan företag vid analys av behov och genomförande av kompetensutveckling
- Öka antalet utbildningar inom yrkeshögskolan

- Stimulera arbetsgivare att ta ett särskilt ansvar för utvecklingsarbete, med fördel i samarbete mellan privat näringsliv, arbetsgivarorganisationer, offentlig sektor och civila samhället
- Öka användningen av och utveckla metoder för validering
- Motverka könsbundna mönster på arbetsmarknaden, bland annat genom att öka kunskapen om jämställdhet på arbetsplatser och bland arbetslivets företrädare

Foto: Yuri Arcurs, Johnner

5. PLATSBASERAD NÄRINGSUTVECKLING

Västerbottens delstrategi "Platsbaserad näringslivsutveckling" stärker näringar och verktyg för näringslivsutveckling som har särskilt goda förutsättningar att utvecklas i länet.

Västerbottens platsbaserade näringslivsutveckling tar avstamp i länets tillgångar i form av kunskap och infrastruktur för tjänster och företagande inom IKT samt rika natur- och kulturtillgångar. När företag och individer blir allt rörligare och de geografiska avstånden krymper samt när få varor och tjänster måste produceras på en specifik plats måste regionerna fokusera på att utveckla den kunskap och de näringar som har en stark koppling till regionens förutsättningar och styrkor. De näringar som utvecklas med bas i de regionala förutsättningarna i form av kompetenser, starka forskningsområden, naturtillgångar, geografiska och samhällsliga strukturer är också de som har de största möjligheterna att vara globalt konkurrenskraftiga på sikt.

Med bas i länets mångfald av livsmiljöer samt unika natur- och kulturtillgångar har en expanderande besöksnäring skapats, som också har en viktig roll för att skapa sysselsättning i glesbefolkade områden. Företagande baserat på länets naturresurser har traditionellt sett varit av stor vikt för länets utveckling. Under senare år har

stora investeringar gjorts inom till exempel gruvnäringen och vindkraft.

Exploateringen har dock stor påverkan på miljön, vilket innebär att stor vikt måste läggas vid att minimera den negativa miljöpåverkan vid etableringar och investeringar. Fokus ska ligga på att vidareförädla resurserna och utveckla resurseffektiva tekniker. Länets tillverkningsindustri agerar ofta på en global marknad och bidrar till att skapa grogrund för andra näringar inom tjänster och service, som står för närmare 80 procent av de investeringar som görs inom forskning och utveckling inom privat sektor. Även om andelen anställda i industriproduktion minskar, bl.a. till följd av ökad produktivitet, skapas även nya arbetstillfällen i tjänstenäringar med koppling till industrin.

En förutsättning för förnyelse och utveckling av näringslivet är ett klimat som främjar entreprenörskap och företagande. För att skapa detta måste alla ha samma möjligheter att starta och vidareutveckla företag. Studier har visat att villkoren för företagande till stor del utgår från en manlig norm. Exempelvis startar färre kvinnor än män företag, branscher där kvinnor verkar prioriteras lägre och det är svårare för kvinnor att få finansiering. Det är viktigt att bl.a. skapa jämställdhet i det företagsfrämjande systemet och utveckla alternativa former för företagande, men också att skapa god kapitalförsörjning i hela länet.

Den ökande globaliseringen och den begränsade närmarknaden innebär att digitala affärsmodeller och internationalisering har goda möjligheter att stärka näringslivets konkurrenskraft. I Västerbotten är andelen internationaliserade små och medelstora företag något lägre än för Sverige som helhet, men andelen företag som säljer på en internationell marknad är högre.

Delstrategin bidrar till smart och hållbar tillväxt. Prioriteringarna knyter an till huvudinitiativet "Ett resurseffektivt Europa" som pekar på vikten av att skapa resurseffektiva processer och tekniker som bidrar till att minska klimatpåverkan. "En industripolitik för en globaliserad tid" betonar de små och medelstora företagens konkurrenskraft och att främja investeringar i teknik och produktionsmetoder som minskar användningen av naturresurser. "En digital agenda för Europa" lyfter bland annat betydelsen av digitala tjänster och innovationer inom IKT.

Prioriterade områden:

- 5.1 Fler och växande företag
- 5.2 Internationalisering av små och medelstora företag
- 5.3 Digitala tjänster och affärsmodeller
- 5.4 Ökad sysselsättning och företagande inom besöksnäringen
- 5.5 Vidareförädlade naturresurser och resurseffektiva tekniker
- 5.6 Livskraftig rennärning i samverkan
- 5.7 Företagande inom informations- och kommunikationsteknologier

Foto: Patrick Degerman

5.1 Fler och växande företag

För ett långsiktigt konkurrenskraftigt näringsliv måste företagandet i Västerbottens län byggas med hållbar tillväxt i fokus, vilket innebär att ekonomisk tillväxt inte sker på miljöns eller sociala strukturers bekostnad. Genom att ta tillvara människors olikhet, kreativitet, engagemang och perspektiv skapas förnyelseförmåga och fler företag som bidrar till länets välfärd.

Undervisningen formar på många sätt ungdomars livsval, vilket innebär att entreprenörskap måste integreras i alla utbildningsformer. Idag är nyföretagandet i länet något lägre i jämförelse med riket.

Män som grupp är överrepresenterade vad gäller nystartade företag och som medlemmar i bolagsstyrelser. Män är också den grupp som tar emot den största andelen stöd från det företagsstödande systemet, vilket innebär att företagandet skulle kunna utvecklas genom att bättre tillvarata och stödja entreprenörskapet hos underrepresenterade grupper.

Tillgången till lånekapital är ofta ett tillväxthinder för nya och befintliga företag. Särskilt stora är problemen i glesare delar av regionen där fastigheternas värden är lägre än i städerna. Möjligheterna att få tillgång till lånekapital kan stärkas bland annat genom insatser för att förbättra företagets säkerheter så som kreditgarantier. Åtgärderna är att:

- Förbättra möjligheterna att starta företag utifrån individuella förutsättningar
- Rikta insatser till underrepresenterade grupper för ett jämställt och mångfaldsinriktat företagande samt företagande där etnisk och kulturell mångfald utgör affärsmässiga grunder
- Rikta utbildningsinsatser inom jämställdhets- och mångfaldsfrågor till innovationsstödsystemets och det företagsfrämjande systemets aktörer
- Skapa långsiktighet och vidareutvecklade

koncept och modeller som stödjer entreprenörskap och innovation i utbildningssystemet.

- Utveckla entreprenörskap i yngre åldrar, för studenter i eftergymnasial utbildning och inom folkbildningen
- Utveckla former och ekonomisk möjlighet för att kombinera arbete på hel- eller deltid med utvecklingsarbete av en företagsidé.
- Stärka det samiska entreprenörskapet och företagandet utifrån den samiska kulturen
- Utveckla metoder och samverkan mellan aktörer för att underlätta ägarbyten och generationsskiften i företag
- Främja socialt entreprenörskap och företagande inom den sociala ekonomin
- Bedriva påverkansarbete för att möjliggöra att Starta-eget-bidrag även kan ges till personer under 25 år
- Utveckla och vidareutveckla verktyg och modeller som förbättrar kapitalförsörjningen i hela länet
- Utveckla företagande inom kultur och kreativa näringar
- Marknadsföra regionen både nationellt och internationellt som en intressant etableringsregion för företagande och investeringar
- Främja, stödja och underlätta utveckling av effektiva produktionssystem för hållbar utveckling i länets företag
- Stärka industriella strukturer utifrån de regionala förutsättningarna och styrkorna i form av kompetenser, samarbeten och FoU

5.2 Internationalisering av små och medelstora företag

Internationella kopplingar är viktiga för att stärka näringslivets konkurrenskraft. Att ett företag är internationaliserat innebär att de antingen importerar, exporterar, är en del av en internationell koncern eller har egna dotterbolag i utlandet.

För Västerbottens företag är de lokala marknaderna och närmarknaderna relativt små, vilket innebär att företagen bör söka sig till nya marknader för att främja tillväxten. Som en del av den inre marknaden och Östersjöregionen har länets företag särskilt goda förutsättningar att etablera sig på den europeiska marknaden. Olika nya klusterinitiativ och arbetet med att stärka de som redan är etablerade i regionen, ökar möjligheterna för enskilda företag att öka sin omsättning och antalet anställda samt stärka sin marknadsnärvaro såväl nationellt som internationellt. Stärkt samarbete kring olika skärningspunkter, gemensam metodutveckling och gemensamt lärande talar för värdet med att etablera s.k. klusterallianser. Åtgärderna är att:

- Öka företagets deltagande i internationella nätverk och mässor
- Utveckla och vidareutveckla koncept för att stärka företag på internationella marknader och skapa internationella nätverk
- Öka företagets deltagande i Östersjösamarbetet
- Förbättra rådgivning och kunskapsuppbyggnad kring internationalisering
- Utveckla stödformer till företag som vill gå på export
- Utveckla samarbeten mellan regionala kluster samt invest- och exportmyndigheten
- Skapa rådgivande spetsteam för SMF för att komma ut på den internationella marknaden med produkter och tjänster
- Verka för att frågan om anpassat regelverket för investeringsstöd till tjänste- och varuproducerande företag med exportambitioner, drivs på nationell och europeisk nivå

5.3 Digitala tjänster och affärsmodeller

Västerbottens företag har goda möjligheter att utveckla sin konkurrenskraft genom att utveckla användningen av de digitala möjligheterna.

Västerbotten har en väl utbyggd, digital infrastruktur som skapar möjligheter för företagen att öka sin effektivitet samt stärka sina kopplingar mot marknader och kunderna. Användandet av digitala affärsmodeller och t.ex. e-handel är särskilt betydelsefullt i glesbefolkade områden där den lokala marknaden är begränsad.

Digitala lösningar skapar förutsättningar för att utveckla mötesplatser som knyter ihop länets entreprenörer, företag och orter. Det ger bl.a. virtuella kluster och geografiska noder möjlighet att utveckla företagsrådgivning och annat stöd på distans. Särskild fokus bör riktas mot användningen av digitala lösningar i små och medelstora företag, eftersom användandet generellt är lägre inom denna grupp. Användandet uppvisar också variationer beroende på vilken bransch företaget är verksam inom och var det är lokaliserat. Åtgärderna är att:

- Främja kompetensutveckling kring digitala affärsmodeller och e-handel mot olika branscher, sektorer och företag
- Skapa stödstruktur för att entreprenörer, nystartade och små företag ska kunna utveckla sin verksamhet och sina affärer i form av digitala flöden, affärsmodeller och e-handel
- Skapa stöd och förutsättningar för företag att utveckla sina interna externa processer och affärer, med stöd av digital teknik, digitala affärsmodeller och e-handel
- Etablera länet som en testarena för digitala tjänster
- Skapa förutsättningar för entreprenörer och företag att skapa digitala tjänster baserade på öppen offentlig data

5.4 Ökad sysselsättning och företagande inom besöksnäringen

Besöks- och turismnäringen i Västerbotten omsätter ungefär sju miljarder SEK och sysselsätter cirka 5 000 personer. Besöksnäringen finns i hela länet och är viktig för sysselsättningen i

glesbefolkade områden. Enligt FN-organet UNWTO prognostiseras den internationella turismen öka med nästan 50 procent till 2020, vilket innebär att efterfrågan på turismprodukter kommer att öka.

Västerbotten har goda möjligheter att ytterligare utvecklas som besöksmål. Inom länet finns en stor spännvidd med såväl stadsturism som naturmiljöer som är unika i ett globalt perspektiv. Besöksnäringen har behov av god tillgänglighet samt påverkar tillgängligheten och kapaciteten på samtliga trafikslag. Åtgärderna är att:

- Investera i boendeanläggningar, logikapacitet, besöksmål och i reseanledningar
- Främja kompetensutvecklingsinsatser inom framförallt affärs- och produktutveckling, försäljning, trend- och omvärldsbevakning samt kvalitets- och hållbarhetsfrågor
- Utveckla samverkansstrukturen mellan aktörer i näringen på företags-, destinations- och regional nivå samt med övriga, för näringen viktiga, aktörer
- Vidareutveckla samarbetet med utländska researrangörer
- Satsa på samtliga trafikslag, t.ex. färjetrafik och direktflyg från internationella marknader i form av charter- och linjetrafik
- Främja insatser för att utveckla samisk besöksnäring
- Främja insatser för säsongsförlängning

5.5 Vidareförädlade naturresurser och resurseffektiva tekniker

Västerbotten har rika tillgångar på naturresurser i form av natur- och kulturmiljöer, skog, mineraler och vattenkraft som utgör en komparativ fördel i ett globalt perspektiv. Med fokus på att skapa en långsiktigt hållbar tillväxt kan Västerbottens naturresurser vidareutvecklas som en resurs för länets utveckling.

Länet har god tillgång på förnybara energi-

källor som skog, vind och vattenkraft som idag har en relativt låg förädlingsgrad. På länets universitet och företag finns kompetens inom såväl produktion och energi som processteknik, vilket innebär att det finns goda förutsättningar för att ytterligare utveckla tekniker och företagande inom förnybar energi samt produkter och processer baserade på förnybara råvaror. Samma sak gäller hållbart byggande och förvaltande där både universiteten och företag ligger i framkant i Sverige.

Den kompetens och de goda förutsättningar som finns inom miljöteknik i Västerbotten måste omsättas på en nationell och internationell marknad av nya och gamla företag. Norra Sverige är idag ledande inom högteknologisk processindustri inom gruv- och mineral samt skogsnäringen som grundar sig på ett hållbart resursutnyttjande och spetsforskning inom IKT. Riktade insatser för att öka andelen kvinnor som arbetar inom de naturresursbaserade näringarna är viktigt, eftersom män är överrepresenterade inom samtliga branscher. Åtgärderna är att:

- Utveckla företagande baserat på smartare och mer hållbara nya produkter, produktionsteknik och metoder inom skogs-, trä-, jordbruks-, gruv- och mineral- samt energinäringarna och relaterad industriproduktion
- Främja, stödja och underlätta investeringar i teknik, kompetensutveckling och produktionsmetoder som främjar hållbar utveckling
- Utveckla fossilfria produkter och systemlösningar samt kommersialisering av bioraffinaderier
- Utveckla företagande baserat på naturgivna förutsättningar som kyla och kallt klimat, gleshet, m.m.
- Utveckla exklusiv livsmedelsproduktion och design med utgångspunkt i regionala traditioner

- Skapa nätverk för kunskapsöverföring, erfarenhetsutbyte och benchmarking mellan olika företagare (KRAFT-grupper)
- Satsa på smart och innovativ energiinfrastruktur som möjliggör bättre regional användning och export av förnybar energi
- Utveckla energilagring och distribution av förnybar energi
- Minska den ojämna könsbalansen inom basnäringarna, exempelvis genom kunskapshöjande insatser

5.6 Livskraftig rennäring i samverkan

Varje region i EU ska sträva efter att utveckla sina specifika förutsättningar och styrkor. Rennäringen och den samiska kulturen är en unik tillgång i ett europeiskt perspektiv och i Västerbottens län finns samebyar med sammanhållna renbetesmarker från fjäll till kust, vilket är unikt i Sverige.

I jämförelse med andra län i Sverige har Västerbotten dessutom få samebyar, men många lönsamma renskötsel företag. De har flest renar per företag och producerar mest renkött i Sverige med en stor potential att öka förädlingsvärdet, även av andra viltprodukter, vilket är en affärsutveckling som skulle gynnas av ökad samverkan mellan samer, svenskar och nya boende i Västerbotten.

Rennäringen och den samiska kulturen har potential att stärka den regionala utvecklingen, men är även förknippad med utmaningar baserade i konflikter med annan markanvändning samt kulturella och historiska motsättningar. Goda betesförutsättningar från fjäll till kust och en ökad samsyn mellan renägare och andra intressenter blir därför en förutsättning för att kunna vidareutveckla rennäringen. Åtgärderna är att:

- Utveckla synergier mellan renskötsel, samisk kultur samt andra företagare och brukare av marken

- Skapa former för samverkan och samsyn mellan rennäringen och andra intressenter
- Främja forskning och utbildning kring renskötsel samt dess påverkan på natur- och kulturarvet, liksom att arbeta för biosfärområden inom samiska områden
- Främja kunskapsuppbyggnad kring rennärning och jämställdhet
- Integrera renskötseln i planeringsprocesser som påverkar förutsättningarna för renskötseln i Västerbotten
- Stärka rennäringen i mötet med klimatförändringen
- Utveckla kalhyggesfria skötselmetoder i samarbete med forskning och skogsbruksnäringen

5.7 Företagande inom informations- och kommunikationsteknologier

I Västerbotten finns kompetens kring IKT vid länets universitet och konkurrenskraftiga kluster inom sektorn i näringslivet, där många företag är konkurrenskraftiga på en global marknad. Det finns bl.a. kompetens kring distansöverbryggande tekniker och lösningar samt digitala medier och upplevelser. Näringslivet är också viktigt för att utveckla innovationsförmågan och konkurrenskraften i andra branscher, bl.a. genom att utveckla samarbeten kring skärningspunkter mellan IKT och digitala medier samt GIS och basnäringsarna.

Idag är män överrepresenterade inom IKT-sektorn, vilket innebär att riktade insatser behövs för att öka andelen kvinnor som arbetar inom sektorn. Åtgärderna är att:

- Etablera regionala plattformar för mötesplatser mellan branschen, övriga näringslivet, universiteten och övriga offentliga aktörer
- Skapa och utveckla mötesplatser som knyter ihop länets entreprenörer, företag och orter,

exempelvis virtuella kluster och geografiska noder

- Minska den ojämna könsbalansen inom IKT-området, bl.a. genom kunskapshöjande insatser
- Utveckla samarbeten kopplade till skärningspunkter mellan andra branscher och t.ex. IKT, digitala medier, upplevelser och GIS
- Stärka marknads- och försäljningsförmågan inom branschen
- Etablera en smart, regional testarena för digitala tjänster som kan användas utifrån flera perspektiv och områden.
- Stimulera innovationsfrämjande åtgärder för ungdomar inom det digitala området, i anslutning till universiteten och i samarbete med näringslivet.
- Skapa förutsättningar och strukturer för företag och offentlig sektor att delta i forskning rörande digitaliseringen
- Införa en regional projekt- och idébank för digitala innovationer och projekt

Foto: Johan Gunseus

6. EN TILLGÄNGLIG OCH UTÅTRIKTAD REGION

Västerbottens delstrategi "En tillgänglig och utåtriktad region" förstärker de system och strukturer som knyter länets samhällen, företag och medborgare närmare varandra samt närmare andra platser och kulturer.

Västerbottens geografiska placering relativt långt från de större marknaderna och större befolkningskoncentrationer, innebär att länet har särskilt mycket att vinna på att stärka kopplingarna mellan orter och universitet samt företag i andra län, andra länder och inom regionen. Hållbara transportsystem, digital infrastruktur och internationella samarbeten är viktiga verktyg. Med långa inomregionala avstånd och demografiska utmaningar innebär tillgången till högklassigt bredband samt kompetens inom näringsliv och akademi att det finns särskilt goda möjligheter att utveckla distansöverbyggande lösningar och innovativa sätt att tillhandahålla service och tjänster.

Västerbottens trafik- och infrastruktursystem är viktiga för den regionala utvecklingen. Länets vidsträckt, spridda befolkningskoncentrationer, könssegregerade arbetsmarknad och skiftande förutsättningar, gör att högkvalitativa och tillgängliga persontransporter är en avgörande framtids- och utvecklingsfråga.

Kvinnor och mäns resmönster skiljer sig åt. Generellt pendlar män längre sträckor än kvinnor och kvinnor använder i högre grad kollektivtrafik. Att satsningar påverkar grupper på olika sätt är något som måste beaktas vid genomförandet av insatser inom transportområdet. Genom att vidareutveckla kommunikationerna inom länet och med orter i andra län och länder, skapas bl.a. större arbetsmarknader, bättre tillgång till utbildning och service samt ökad konkurrenskraft för företagen. Ett exempel är Botniabanan som bidragit till att Örnköldsvik numera är en del av Umeåregionen. Att skapa god tillgänglighet är också av stor betydelse för den fortsatta utvecklingen av besöksnäringen.

I Västerbotten finns betydelsefulla delar av det europeiska transportsystemet TEN-T. Den Botniska korridorens delsträckor ingår i det europeiska stjernjärnvägsnätet. Norrbottniabanan är den enskilt viktigaste länken för att minska kapacitetsbristen i korridoren. Den skulle ge kraftigt förbättrade förutsättningar för både nationella och internationella transporter samt öka samspillet mellan kustens städer och närliggande orter. Kvarkenlänken Umeå–Vasa, som pekats ut av EU och den svenska regeringen som en förstärkning av den Botniska korridoren, kopplar ihop den öst–västliga korridoren på svensk och finsk sida samt är en avgörande förutsättning för det öst–västliga samarbetet.

Flygtrafiken är viktig för kopplingen till övriga Sverige och Europa samt är i inlandet det den viktigaste möjligheten för effektiva, långväga resor.

Sveriges mål inom klimatpolitiken är att år 2050 vara utan nettoutsläpp av växthusgaser. De nödvändiga insatserna för detta lyfts fram i färdplan 2050. I Västerbotten är transporterna den största källan till utsläpp, vilket innebär att särskild fokus måste riktas mot att utveckla ett effektivare och hållbarare transportsystem. Med länets utspridda befolkningskoncentrationer och växande städer innebär detta både utmaningar och möjligheter. Länet har goda möjligheter att utgöra ett pilotområde för forskning och innovation kopplat till hållbara transporter.

Västerbotten har arbetat framgångsrikt med internationella samarbeten inom flera områden som t.ex. forskning, kultur, jämställdhet och omsorg samt har välutvecklat gränsöverskridande samarbete med Helgeland i Norge och Österbotten i Finland. Stora möjligheter finns i att utveckla samarbeten i vårt närområde, t.ex. inom Östersjöregionen där kulturella band och gemensamma utmaningar skapar goda förutsättningar. Möjligheter finns i att utveckla samarbeten med länder som utvecklas snabbt och välståndet ökar, t.ex. i Afrika och i många delar av Asien. Västerbottens internationella mångfald kan här utgöra en viktig brygga till att stärka långväga internationella samarbeten.

Delstrategin bidrar till smart och hållbar tillväxt. Prioriteringarna knyter an till huvudinitiativet "Ett resurseffektivt Europa" som pekar på vikten av att utveckla hållbara transportsystem som bidrar till ökad konkurrenskraft. Huvudinitiativet "En digital agenda för Europa" lyfter betydelsen av digital teknik som ett viktigt verktyg för konkurrenskraft, innovation och minskad klimatpåverkan. Delstrategin betonar också vikten av att fördjupa samarbetet inom den inre marknaden.

Prioriterade områden

- 6:1 Förbättrad systemfunktion och kapacitet i transportinfrastrukturen
- 6:2 Hållbar och effektiv person- och godstrafik
- 6:3 Stärkt samverkan kring internationellt transportsamarbete och strategisk planering
- 6:4 God tillgång till digital uppkoppling
- 6:5 Utveckla och vidare utveckla internationellt samarbete

6.1 Förbättrad systemfunktion och kapacitet i transportinfrastrukturen

En väl fungerande infrastruktur är på många sätt en förutsättning för länets utveckling. God infrastruktur möjliggör bl.a. en regionförstoring med ökad tillgång till arbetstillfällen, utbildning samt kultur och fritid. Tillgängligheten kan öka genom att förbättra den befintliga infrastrukturen, men nyinvesteringar av olika omfattning är ofrånkomliga för en kraftig omställning till hållbart resande och transporter i hela Västerbotten.

Exempelvis behöver systemeffekterna av Botniabanan i det nuvarande systemet stärkas, men även Norrbotniabanan och Kvarkenlänken, som är samverkande delar i den Botniska korridoren och nödvändiga för ett kapacitetsstarkt transportsystem samt för att få ett genombrott för hållbara transporter och kollektivtrafikresande i hela Västerbotten.

Bytespunkter och intermodalitet behöver utvecklas både inom person- och godstrafik. Gång- och cykelvägar har stor betydelse för ett hållbart, säkert och hälsosamt resande i närområdet. Högre trafiksäkerhet och standard behövs både på europavägar och på andra viktiga stråk.

Fler viktiga frågor är god drift och underhåll, bättre trafikantinformation och utveckling av hamnar. EU:s svaveldirektiv som genomförs 2015 samt ökade miljökrav för sjöfarten kräver beredskap för att kunna bibehålla och utveckla sjöfarten.

Inom alla områden är forskning, innovation, demonstration samt metod- och modellutveckling viktiga inslag för att skapa effektiva och framtidsytande lösningar. Åtgärderna är att:

- Påverka staten för en fortsatt planeringsprocess för förverkligandet av Norrbotniabanan, med påbörjad realisering inom strategiperioden
- Understödja utvecklingen av hållbara tran-

sportlösningar för Kvarkenlänken, E12-Umeå-Vasa

- Förbättra systemfunktion och kapacitet för Botniabanan i samspel med Stambanan genom övre Norrland, tvärbanan och Ådalsbanan samt genom en snabb nationell utveckling av ERTMS-systemet
- Förbättra Inlandsbanans systemkopplingar till tvärstråken
- Förbättra kapaciteten och standarden på E4 och övriga särskilt viktiga stråk, för pendling och näringsliv
- Förbättra trafiksäkerheten och standarden på länets övriga Europavägar, E12 och E45, framför allt på farliga och trafikintensiva vägvassnitt
- Utveckla intermodaliteten och främja överflyttning till mer miljövänliga transportslag
- Stärka förbindelser mellan fjälldalarna
- Bygga och utveckla strategiskt placerade bytespunkter, t.ex. resecentrum och parkeringar för byte av färdmedel
- Investeringar i sammanhängande gång- och cykelstråk, i och mellan tätorter och byar
- Säkerställa drift och underhåll för hela vägsystemet, med särskild prioritering av de vägar som sammanlänkar länets kommunhuvudorter
- Utveckla regionens hamnar och särskilda insatser för att möta effekterna av ökade miljökrav
- Förbättra system för trafikhantering och trafikantinformation
- Verka för utökade anslag till bärighets- och rekonstruktionsåtgärder på länets finmaskiga vägnät, även för besöksnäringens behov.
- Utveckla innovativa transportlösningar och söka samverkan och medfinansiering för detta på nationell och europeisk nivå.

6.2 Hållbar och effektiv person- och godstrafik

Trafik och trafikering har stor betydelse för människors tillgång till arbete och utbildning,

för tjänsteresor och för godsleveranser, där goda förbindelser till Stockholm från hela länet är viktigt. Samtidigt är transportsektorn den största källan till koldioxidutsläpp i länet, vilket innebär att det behövs insatser för att minska utsläppen per ton eller personkilometer, men också för transportrelaterade problem som luftkvalitet, ljudmiljö och framkomlighet i tätorter.

Det krävs en ökad andel resande med kollektivtrafik, gång och cykel, bl.a. genom beteendepåverkan för hållbarare resvanor. En utgångspunkt bör vara att kvinnor och män idag har olika resvanor. Män nyttjar t.ex. inte kollektivtrafik i samma utsträckning som kvinnor, och män är mer benägna att pendla.

En viktig faktor är även att den relativa användningen av fossilfria drivmedel ökar. Godstransporternas miljöbelastning kan minskas, samtidigt som effektiviteten kan förbättras genom utveckling av nya logistiska upplägg och genom att styra om gods till mer miljövänliga alternativ som tåg. Både inom person- och godstrafiken kan utvecklingen drivas framåt av forsknings-, innovations- och demonstrationsprojekt. En viktig funktion för trafiken är också att stötta utvecklingen av funktionella regioner inom och över lands- och länsgränser. Åtgärderna är att:

- Säkerställa och utveckla trafiken med alla färdmedel mellan Västerbotten, övriga Sverige och grannländerna
- Förbättra person- och godstågtrafikens tillförlitlighet, funktion och kvalitet
- Stimulera kollektivt resande på reserelationer med stor potential och att öka kollektivtrafikens marknadsandel i Västerbotten sammantaget
- Öka belägningsgraden i befintlig kollektivtrafik med ledig kapacitet
- Öka kollektivtrafikens attraktivitet och funk-

tion ur ett jämställt och jämlikt resenärsperspektiv

- Främja samhällsplaneringsåtgärder, beteendepåverkan och strategiska planer i syfte att flytta över resande från bil till kollektivtrafik, gång och cykel
- Satsa på integrerade, hållbara och tillgängliga transportlösningar i städer och huvudorter, bl.a. avseende god luftkvalitet, minskade växthusgasutsläpp, buller och trängsel
- Utveckla flexibla kollektivtrafiklösningar, även över administrativa gränser
- Säkerställa att alla flygplatser, även icke-statliga, kan utvecklas och fortsättningsvis ha funktionella och konkurrenskraftiga överdag-förbindelser med Stockholm, samt utveckla förbindelser även till andra destinationer, nationellt och internationellt
- Utveckla samverkan mellan flygplatser i regionen
- Ge stöd under uppbyggnadsfasen till innovativa affärs- och logistiklösningar för effektiva och miljömässigt hållbara godstransporter
- Utveckla användningen av fossilfria drivmedel, inklusive el
- Öka användningen av digitala tjänster i transportsystemet

6.3 Stärkt samverkan kring internationellt transportsamarbete och strategisk planering

Genom ökad samverkan inom olika typer av strategisk planering, exempelvis över läns- och landsgränser samt genom att öka kunskapen om olika gruppers makt och inflytande i olika delar av transportsektorn, skapas effektivare och mer inkluderande satsningar. Genom samverkan får länet också bättre genomslag i den nationella och europeiska infrastrukturplaneringen.

Många viktiga satsningar i länet som t.ex. Norrbotniabanan, den öst-västliga länken med Ryssland och Atlantkusten, som inkluderar

Kvarkenlänken E12-Umeå-Vasa, den regionala tågtrafiken och kapaciteten på järnvägarna, är frågor som kräver ett sammanhållet och systematiskt arbete för att påverka EU och den nationella nivån. Åtgärder är att:

- Arbeta sammanhållet och systematiskt mot nationell- och EU-nivå för att utveckla infrastruktur och trafikering både i nord-sydlig och öst-västlig riktning, t.ex. för Norrbotten-banan, förbindelsen över Kvarken och den regionala tågtrafiken samt ökad kapacitet på befintliga järnvägar.
- Utveckla ett mer strategiskt och sammanhållet arbetssätt mot EU och på nationell nivå samt höja kompetens och engagemang inom området t.ex. vad gäller externa finansieringsmöjligheter
- Bredda användningsområden för den statliga finansieringen i trafiksystemet så att ytterligare åtgärder kan göras för att påverka transportbehov och val av transportsätt samt effektivare nyttjande av befintlig infrastruktur, enligt steg 1–2 i Trafikverkets fyrstegsprincip
- Stärka kopplingen och samarbetet mellan strategisk och fysisk planering på olika geografiska nivåer, bl.a. inom metod- och dialogutveckling.
- Stärka samordningen inom gods- och persontrafik
- Öka kunskapen om fördelning av olika gruppers makt och inflytande i olika delar av transportsektorn

6.4 God tillgång till digital uppkoppling

Västerbotten har ett bredbandsnät i världsklass. Idag har 62 procent av Västerbottningarna tillgång till högkvalitativt bredband på 50Mbps/s eller mer. I en allt mer digitaliserad värld blir tillgången till digital uppkoppling allt mer central för att kunna ta del av t.ex. service från myndigheter.

Tillgången till högkvalitativt bredband ger goda förutsättningar för att utveckla distansöverbryggande tjänster, innovativa sätt att bedriva företag, samhällsservice och kommunikation. Den snabba utvecklingen inom det digitala fältet innebär dock att nätet ständigt måste förbättras och underhållas samtidigt som delar av länet saknar ännu tillgång till bredbandsnätet. Användningen av mobilt internet har också ökat och förväntas öka än mer i takt med användningen av surfplattor och smartphones, vilket skapar möjligheter, men också förväntningar på, att kunna vara uppkopplad överallt. Det mobila nätet ägs dock av operatörer som bygger ut där marknaden finns, vilket bidrar till att vissa glesbefolkade delar av länet saknar mobiltäckning. Åtgärder är att:

- Öka utbyggnaden och höja kvaliteten på den fasta IT-infrastrukturen, bredbandsnätet
- Bedriva påverkansarbete för att stärka förutsättningarna för en utbyggnad av den mobila IT-infrastrukturen
- Öka antalet publikt åtkomliga trådlösa nät i regionen
- Påverka och stärka möjligheterna till extern finansiering av utbyggnad och kvalitetshöjning
- Införa "DigiPass Västerbotten" som möjliggör att det blir enkelt att koppla upp sig i länet, både för invånare och besökare
- Inför välfärdsbredband som möjliggör att digitala hjälpmedel kan nyttjas kostnadsfritt för elever inom skolan och brukare inom omsorgen

6.5 Utveckla och vidareutveckla internationella samarbeten

Västerbotten har en lång tradition av internationella och gränsöverskridande samarbeten samt, i synnerhet, erfarenhet av att arbeta med EU-program som ett verktyg för utveckling. Genom att använda fler av de plattformar och

verktyg som finns inom EU och Norden, kan länets utvecklingsarbete stärkas ytterligare. Samarbete i Västerbottens geografiska närområde, såsom Norden, Barents, Östersjöområdet och Arktis är särskilt viktigt. Nya insatser bör riktas för att utveckla de internationella relationerna utanför Europa, exempelvis genom att tillvarata länets etniska mångfald och de kontakter som byggts upp inom olika samhällssektorer, inte minst inom civilsamhället, akademien och näringslivet.

Behovet och graden av internationellt arbete varierar dock mellan olika verksamheter och samhällssektorer. För att stärka den internationella dimensionen i länets tillväxtarbete bör kunskapen öka om de arenor och plattformar som finns tillgängliga inom olika samhällssektorer och tydligt fokus måste ligga på att synliggöra och sprida mervärdet av de internationella relationerna. Åtgärder är att:

- Inrätta ett regionalt samrådsorgan för internationaliseringsarbete och samordning
- Internationalisera verksamheter och områden där Västerbotten har unika förutsättningar eller egenskaper, men som har svagare förankring i det internationella samarbetet, t.ex. kring förnybar energi och energiförsörjning samt inom digital infrastruktur och tjänster
- Förstärka samspelet med nationella myndigheter för samordnade insatser och samarbetsinitiativ gentemot utlandet
- Utveckla metoder för att följa upp och implementera resultat från internationella samarbeten och projekt
- Fördjupa samarbetet i de nordliga geografier, t.ex. gränssamarbetet mellan Västerbotten och Norge, över Kvarken, Östersjö-samarbetet samt framför allt EU:s strategi för Östersjöregionen, Barents och Arktis
- Utöka samverkan på politisk- och projektnivå

med regioner inom Northern Sparsely Populated Areas (Norra Sverige, Nordöstra Finland och Nord-Norge) samt Helgeland och Österbotten

- Utveckla och bibehålla samarbeten med Ryssland
- Skapa ett västerbottniskt partnerskap för aktiviteter och samarbeten i de nordliga geografier
- Upprätta ett utvecklingsarbete kring internationell mångfald som resurs för internationalisering
- Etablera långväga internationella partnerskap för ökat utbyte, lärande och utveckling
- Utveckla modeller för att ta tillvara nätverk och kunskaper från utländsk utbildning och arbetserfarenhet
- Stärka och utveckla befintliga och fungerande strukturer för internationellt samarbete
- Nyttja universitetens internationella miljöer och akademiens globala nätverk som resurs för hela regionen

Foto: Patrick Degerman

INDIKATORER FÖR REGIONAL UTVECKLING I VÄSTERBOTTEN

RUS delstrategier och åtgärder syftar till skapa en tillväxt som är både socialt och ekonomiskt hållbar. En del av det regionala utvecklingsarbetet kommer att bestå i att årligen följa upp och analysera hur regionen utvecklas med hjälp av beräkningsbara indikatorer. Genom att ha en uppföljning av den övergripande regionala utvecklingen blir det möjligt att följa om den går i önskvärd riktning.

Uppföljningen kommer att fokusera på de 17 indikatorer som visas i tabellen på nästa sida. Åtta av målsättningarna överensstämmer med de målsättningar som finns i Europa 2020-strategin medan resterande nio är valda utifrån regionens utmaningar och mål. I tabellen visas basvärden för år 2010. Den regionala uppföljningen kommer fokusera på att mäta förändring från basåret 2010.¹

Indikatorernas värden 2010 visas för de tre funktionella samarbetsområdena Region 8, Trekom och Umeåregionen. Region 8 omfattar kommunerna Dorotea, Lycksele, Malå, Norsjö, Sorsele, Storuman, Vilhelmina och Åsele. Kommunsamarbetet Trekom omfattar Malå, Norsjö och Skellefteå. I Umeåregionen ingår länets övriga sex kommuner: Bjurholm, Nordmalen, Robertsfors, Umeå, Vindeln och Vännäs.

I den årliga uppföljningen av det regionala utvecklingsarbetet både mäts och värderas förändringarna för de 17 indikatorerna. Ingen indikator är målsatt utan det som anges är önskvärd förändringsriktning. I den årliga uppföljningen blir det även möjligt att ta fram underlag för dessa 17 indikatorer på kommunal nivå.

Arbetet i länet med att realisera den regionala utvecklingsstrategin ska vara jämställdhetsintegrerat. Alla socioekonomiska indikatorer är uppdelade på kön för att kunna följa hur utvecklingen ser ut för kvinnor respektive män. För att mäta hur den ekonomiska tillväxten fördelas mellan könen finns en indikator som följer hur kvinnornas andel av daglönesumman förändras.

Mångfald är en annan utgångspunkt för RUS, där mångfald kan både vara en drivkraft för utveckling och en rättighet att värna om. Mångfald är svårt att mäta och den mångfald som är lättast att följa statistiskt utgår från födelseland. Bland indikatorerna mäts utrikesföddas integration på arbetsmarknaden genom deras sysselsättningsgrad samt förändringen i antalet utrikesfödda i befolkningen.

VILKA ÄR INDIKATORERNA?

Nettoinflyttning

I en attraktiv region är de fler som flyttar in än som flyttar ut. RUS arbetar mot att utveckla länet för att fler ska vilja bo, verka och trivas här. I en attraktiv region väljer fler att bilda familj, vilket ytterligare förbättrar förutsättningarna för en positiv befolkningsutveckling.

I en jämställd region väljer både kvinnor och män att flytta in, vilket leder till mer diversifierad arbetsmarknad och lägger grunden för en högre ekonomisk tillväxt.

Nettoinflyttning anger skillnaden mellan antalet som väljer att flytta in och de som väljer att flytta ut. Indikatorn anges för kvinnor, män respektive kvinnor och män i åldern 19–44 år.²

Fastighetspriser

Regionens attraktivitet speglas i fastighetspriserna. En positiv utveckling av fastighetpriserna visar på ökade värden på regionens tillgångar. En region rik på tillgångar kan lättare attrahera nya invånare.

Ökande fastighetspriser möjliggör även finansiering för nya investeringar genom att regionen bygger upp nytt kapital. Investeringar

som kan vara i nya bostäder, företagande och innovation.

Fastighetspriser anger den totala köpeskillingen på permanentbostäder år 2010.

Utrikesfödda

Den demografiska utmaningen i regionen det närmaste decenniet, med en allt större andel äldre i befolkningen, gör att försörjningsbördan ökar. På arbetsmarknaden kommer det bli svårare att rekrytera när allt färre unga ska ersätta de stora ålderskullar som går i pension.

Utmaningen är gemensam för hela västvärlden, vilket innebär att behovet av inflyttning från andra delar av världen ökar för att kunna möta dessa förändringar. En ökad inflyttning från andra kulturer bidrar till en ökad mångfald i regionen. Mångfald är en bidragande faktor för ökad tillväxt i det nya kunskapssamhället.

Antal utrikesfödda som invandrat de senaste tio åren speglar invandringen i länet.³ Antal utrikesfödda rapporteras för kvinnor respektive män.

Gymnasiekompetens

Utbildning är betydelsefull för att skapa förutsättningar för framtida tillväxt i ett allt mer kun-

skapsbaserat samhälle. Det handlar inte bara om att många ska ha en högre utbildning, utan lika viktigt, eller viktigare, är att gruppen med mycket låg utbildning är så liten som möjligt. Det finns en risk för utanförskap hos unga som saknar gymnasiekompetens, vilket kan vara svårt att bryta vid påföljande arbetslöshet och brist på att vara del av ett sammanhang. Särskilt utsatta är unga män.

Andel av unga 19–24 år som saknar gymnasiekompetens speglar vilka som i högre utsträckning riskerar att hamna i ett utanförskap. Andelen anges för kvinnor och män samt utrikesfödda kvinnor och män.

Högutbildade 30–34 år

Högre utbildning är betydelsefull för att åstadkomma en smart tillväxt med utgångspunkt i innovation och förnyelse. Det är en möjliggörare för tillväxt när arbetsinnehållet i många branscher går mot ett allt större kunskapsinnehåll.

Andel högutbildade med minst tvåårig eftergymnasial utbildning i åldern 30–34 år, är ett mått på humankapitalet hos de som är relativt nyutexaminerade. Andelen anges för kvinnor och män samt utrikesfödda kvinnor och män.

Utanförskap

En fungerande arbetsmarknad där allas kompetens tas tillvara på bästa sätt, är viktig för att alla nuvarande och framtida medborgare får ta del av den ekonomiska tillväxten. Ett inkluderande samhälle handlar även om allas lika rättighet till vård och socialt omhändertagande. Känner sig alla delaktiga i ett samhälle är det ett naturligt steg att hjälpa till samt bidra till ett växande och blomstrande arbetsliv.

Även om individer har nödvändiga kompetenser exkluderas de från arbetsmarknaden utifrån kön, ursprung och ålder. Det handlar istället om strukturella flaskhalsar där t.ex. möjligheterna på arbetsmarknaden är beroende av sociala nätverk.

Utanförskap definieras som andel av befolkningen i åldern 20–64 år som är utanför arbetskraften (inte heltidsstuderande) samt andel som är långtidsarbetslösa eller långtids-sjukskrivna.

Sysselsättningsgrad

En hög sysselsättningsgrad visar på regionens förmåga till ekonomisk tillväxt. Utmaningen med en åldrande befolkning och en ökande försörjningsbörda, betyder att en större andel av befolkningen behöver arbeta. En hög sysselsättningsgrad innebär att färre är arbetslösa eller utanför arbetskraften. Ju fler människor som är del av ett sammanhang på en arbetsplats och som på egen hand kan uppbära sitt uppehälle, desto lägre andel riskerar att hamna i utanförskap.

För att uppnå en hög sysselsättningsgrad behöver arbetsmarknaden vara öppen och inkluderande för alla som står till dess förfogande, vilket ger en större mångfald med unga, kvinnor, utrikesfödda och människor med olika funktionshinder.

Sysselsättningsgraden visar hur stor andel av befolkningen 20–64 år som har sysselsättning. Sysselsättningsgraden visas för kvinnor, och män samt utrikesfödda kvinnor och män som invandrade för tre till tio⁴ år sedan.

Växthusgasutsläpp

Atmosfärens medeltemperatur ökar till följd av utsläpp av växthusgaser. Denna ökning påverkar klimatet på jorden, med fler naturkatastrofer, störningar i matproduktionen och ökad förekomst av epidemier till följd. Medeltemperaturen i atmosfären har ökat med ca 0,7 grader sedan början på 1900-talet.

För att stabilisera atmosfärens temperatur behöver utsläppen av växthusgaser minska. Om den ekonomiska tillväxten kan kombineras med minskade växthusgasutsläpp kan det ge regionen en konkurrensfördel när växthusgas-

utsläppen nu behöver minskas över hela jorden. Växthusgasutsläpp anger utsläppen av växthusgaser till atmosfären mätt i miljoner ton CO₂-ekvivalenter.

Energiintensitet

En stor del av utsläppen av växthusgaser i atmosfären kommer från energianvändningen. Genom att minska energianvändningen, genom energieffektiviseringar, kan klimatförändringarna bromsas.

Energieffektiviseringar är svårt att mäta och istället används energiintensiteten som mått. Energiintensiteten mäter mängden energi som behövs för att producera ett visst förädlingsvärde. Klimatförändringarna är ett globalt problem och energiintensitet som mått kan visa på minskad energianvändning, även om den minskade energianvändningen beror på att energiintensiv produktion har flyttat till en annan del av jorden.

Energiintensiteten anger slutanvändningen av energi (MWh) viktat med regionens bruttoregionalprodukt (miljoner kronor).

Förnybar energi

Utsläppen av växthusgaser från energianvändning beror till stor del på användningen av icke-förnybara, fossila energikällor. Genom en övergång till en allt större andel förnybar energi i slutanvändningen minskas utsläppen av växthusgaser.

I de skandinaviska länderna innebär den förnybara vattenkraftsproduktionen att andelen förnybar energi i slutanvändningen är närmare 50 procent. I transportsektorn är fortfarande andelen icke-förnybara energikällor hög.

Omställningen till användning av förnyelsebar energi i regionen mäts genom att beräkna andelen som den förnyelsebara energin utgör av totala energianvändningen.

FoU/BRP

En förutsättning för hållbar tillväxt är satsningar

på forskning och utveckling för att få fram nya innovationer*. Genom forskningen åstadkoms ny kunskap och nya idéer. Ett systematiskt utvecklingsarbete kan sedan omsätta forskningsresultat och annan kunskap i ett utvecklande av nya eller förbättrade material, varor, tjänster, processer eller metoder.

Forskning och utveckling sker inom flera olika samhällssektorer: företagssektorn, universitets- och högskolesektorn samt den offentliga sektorn (kommun, landsting och stat). Företagsinvesteringar kan ge en effekt på kort sikt med tillväxt av t.ex. innovationer som kommer ut på marknaden och kommersialiseras. På längre sikt kan det däremot finnas behov av att universitetet investerar i forskning som ger långsiktiga strukturella resultat och kunskapsuppbyggnad.

Graden av forskning och utveckling i regionen mäts som andelen FoU per BRP. Ju mer som förädlas i regionen, desto mer bör återinvesteras i forskning och utveckling.

Arbetsmarknadens förnyelse

För att en region ska vara attraktiv för många människor krävs det att det finns en dynamisk arbetsmarknad och ett diversifierat näringsliv. En diversifierad arbetsmarknad innebär att en region inte är beroende av enskilda näringar eller företag. En dynamisk arbetsmarknad kan innebära en minskad känslighet för konjunkturförändringar samtidigt som matchningen arbetsställen och kompetenser kan förbättras. Om det tillkommer nya arbetsställen i regionen karakteriseras näringslivet av förnyelse.

Graden av förnyelse mäts som antalet arbetsställen per 1 000 invånare.

Lönesumma privat tjänstenäring

I ett mer hållbart samhälle krävs att det som produceras och konsumeras i en region ska innebära mindre påverkan på regionens miljö, än vad som varit fallet historiskt sett.

I ett samhälle som blir allt rikare, där fler och fler varor och tjänster efterfrågas som följd, krävs en utveckling av tjänstesamhället. Tjänster som oftast i mindre utsträckning påverkar miljön, samtidigt som tjänstenäringar ofta är mer arbetskraftintensiv än varunäring. Det innebär att en utvecklad tjänstenäring kan innebära att efterfrågan på arbetskraft kan öka i regionen, med minskad arbetslöshet som möjlig följd.

Tjänstenäringens andel av den totala lönesumma som produceras i regionen visar på tjänstenäringens betydelse.

Arbetsproduktivitet, daglönesumma/sysselsatt

En del av ekonomisk tillväxt består i att resurser används bättre i produktionen, vilket innebär att värdet av det som produceras ökar trots att samma insatser som tidigare används. En del i en produktivitetsoökning kan vara att humankapital och know-how ökar. Innovativa lösningar som ger en teknisk utveckling är även det ett exempel på vad som kan öka produktiviteten.

Arbetsproduktivitet mäts som daglönesumma per sysselsatt i regionen.

Kvinnors andel av daglönesumma

Humankapitalet utnyttjas mer effektivt med en mer jämställd arbetsmarknad. En ökad jämställdhet har stor potential att direkt påverka arbetsmarknadens funktionssätt. Detta är viktigt eftersom forskningen visar att kvinnor har lägre avkastning på utbildning än män, dvs. kvinnor tjänar mindre på att utbilda sig jämfört med män. Undersökningar visar även att ökad jämställdhet samvarierar med ökad BNP.

Jämställdhet spelar även en roll för regioners attraktivitet, där både kvinnor och män måste attraheras inte minst för att trygga en gynnsam befolkningsutveckling, men också för att bredda företagens rekryteringsbas. En ökad jämställdhet bidrar till ett bättre och mer diversifierat humankapital och kan således också bi-

dra till flera innovationer. (Tillväxtanalys, 2012)

Ett sätt att mäta hur jämställt kvinnor och mäns tillgång till makt och ekonomiskt inflytande är, är att mäta fördelningen av den totala lönesumman mellan könen. Fördelningen av lönesumman visar på skillnader i lönenivåer inom och mellan branscher, sysselsättningsgrad samt förekomsten av deltidsarbete.

Skillnader i ekonomiskt inflytande mäts som kvinnors andel av daglönesumman.

Varuexport/BRP

En regions internationalisering är ett mått på ökad konkurrenskraft, eftersom företagen i regionen i och med internationalisering kan nå fler och/eller större marknader. Internationalisering kan även ses som en faktor som ökar utbytet med andra länder och som kan leda till fler innovationer.

Internationaliseringen mäts genom att beräkna hur stor andel av regionens BRP som består av varuexport.

Ohälsotalet

Många av de faktorer som gör en region attraktiv att bo, leva och verka i, verkar indirekt för att förbättra förutsättningarna för att befolkningen ska må bra och ha god hälsa.

Ohälsotalet är antal frånvarodagar med sjukpenning, arbetsskadesjukpenning, rehabiliteringspenning eller sjukersättning/aktivitetsersättning per person i åldern 16–64 år. Ohälsotalet anges för kvinnor och män samt utrikesfödda män och kvinnor.

¹ År 2010 var ett år då ekonomin varken var i hög- eller lågkonjunktur.

² Åldersintervallen är valt utifrån att många väljer att starta en familj i detta åldersintervall.

³ Utrikes flyttöverskott ger inte en rättvisande bild av invandringen, eftersom de som väljer att efter en tid flytta till en annan del av Sverige då räknas till inrikes flyttöverskott.

⁴ Tidsintervallet har valts eftersom det finns en viss omställningstid när en person bytt hemland samt att det är de relativt nyanländas sysselsättningsgrad som visar hur väl utrikesfödda integreras vid ankomst.

INDIKATOR	RESULTAT	ÅR	GRUPP	REGION 8	SKELLEFTEÅ- REGIONEN	UMEÅ- REGIONEN	VÄSTER- BOTTEN
Nettoinflyttning	Nettoinflyttningen ska vara positiv för människor i åldern 19–44 år	2010	Kvinnor	-96	-133	206	-5
			Män	-149	-92	339	116
Fastighetspriser	Fastighetspriserna ska vara konstanta eller öka jämfört med 2010 års nivå	2010		141 766	484 093	1 434 426	2 043 100
Utrikesfödda	Antal utrikesfödda i befolkningen ska öka jämfört med år 2010	2010	Kvinnor	643	996	2 749	4 281
			Män	606	1 028	2 917	4 460
Gymnasie- kompetens	Andelen som saknar gymnasiekompetens i åldern 19–24 år ska minska till under 10 procent	2011*	Kvinnor	15 %	15 %	11 %	12 %
			Män	16 %	18 %	14 %	15 %
			Utrikesfödda män	57 %	53 %	35 %	42 %
			Utrikesfödda kvinnor	50 %	47 %	30 %	36 %
Högutbildade	Andelen högutbildade med minst tvåårig eftergymnasial utbildning i åldern 30–34 år ska öka till över 40 procent	2011*	Kvinnor	42 %	49 %	67 %	59 %
			Män	21 %	34 %	50 %	43 %
			Utrikesfödda män	23 %	32 %	60 %	53 %
			Utrikesfödda kvinnor	38 %	37 %	64 %	56 %
Utanförskap	Andelen i utanförskap ska minska till under 10 procent	2010	Kvinnor	12 %	12 %	10 %	14 %
			Män	8 %	8 %	8 %	11 %
Sysselsättningsgrad	Sysselsättningsgraden ska öka till över 80 procent	2010	Kvinnor	78 %	78 %	74 %	76 %
			Män	80 %	81 %	76 %	78 %
			Utrikesfödda män	56 %	49 %	48 %	49 %
			Utrikesfödda kvinnor	57 %	53 %	54 %	54 %
Växthusgasutsläpp	Ska minska med 40 procent jämfört med 1990 års nivåer	2010		-2 %	-7 %	-10 %	-8 %
Energiintensitet	Ska minska med 20 procent jämfört 2008 års nivåer	2010		-3 %	-4 %	-8 %	-6 %
Förnybar energi	Ska vara över 80 procent	2010		60 %	63 %	71 %	68 %
FoU/BRP	Ska vara över 4 procent	2011**		..	..	..	4 %
Nya arbetsställen per 1 000 invånare	Ska öka jämfört med 5 procent jämfört med 2010 års nivå	2010*		-11	-8	-8	-9
Tillväxt privat tjänstenäring	Lönesumman inom privat tjänstenäring ska öka jämfört med år 2010	2010*		-998	-2 696	-5 172	-8 728
Daglönesumma/ sysselsatt	Arbetsproduktiviteten ska öka jämfört med 2010 års daglönesumma per sysselsatt	2010		244 248	269 029	274 140	268 909
Andel av daglönesumma	Kvinnors andel ska öka jämfört med år 2010	2011	Kvinnor	43 %	40 %	43 %	42 %
Varuexport	Andel av BRP ska öka	2010*		..	..	..	-25 %
Ohälsa	Antal frånvarodagar per person i befolkningen (16–64 år) under 12 månader	2010	Kvinnor	45	45	34	38
			Män	32	29	22	25
			Utrikesfödda män	17	24	18	19
			Utrikesfödda kvinnor	22	34	26	28

Regionala indikatorer 2013

Källa: SCB

* Statistik efter 2010 är ännu inte publicerad. Tabellen visar nivån 2010 istället för förändringen.

** FoU är från 2011 medan bruttoregionprodukten (BRP) är från 2010.

Foto: Roger Borgelid/Johnner

SÅ GENOMFÖRS STRATEGIN

Ett gemensamt åtagande

Den regionala utvecklingsstrategin är länets gemensamma strategi för hållbar tillväxt, vilket innebär att även genomförandet är ett gemensamt ansvar. Några av strategins prioriteringar och åtgärder berör vissa aktörer mer än andra, men alla kan ha en roll i genomförandet.

En viktig del av genomförandet är att kommuner, landsting, myndigheter och organisationer integrerar strategin i sina respektive strategier och handlingsplaner. Flernivåstyre är viktigt för att genomföra strategin, vilket innebär att aktörer från olika delar av samhället och på olika geografiska nivåer bör samarbeta kring utvecklingsinsatser inom ramen för strategin.

Regionala strategier och program konkretiserar genomförandet av RUS prioriteringar. Några exempel är länstransportplanen, kulturplanen, handlingsplaner för näringslivsutveckling, IT-strategier och program för landsbygdsutveckling. Strategin finansieras bl.a. via kommuners och landstings utvecklingsmedel, statliga anslag till myndigheter och organisationer, de statliga regionala tillväxtmedlen samt finansiering från EU-program.

Region Västerbotten ansvarar för att sam-

ordna genomförandet och löpande göra uppföljningar av strategins prioriteringar. Strategin är även styrande för Regionförbundets verksamhet. De regionala tillväxtmedel som förvaltas av Region Västerbotten och Länsstyrelsen finansierar insatser som görs inom ramen för strategin, men styrs också av de krav och kriterier som redovisas i kapitlet Statliga regionala tillväxtmedel.

De statliga myndigheterna bidrar inom sina respektive sektorsområden till genomförandet genom att fokusera sina regionala insatser mot strategins prioriteringar. Länsstyrelsen har en viktig roll i att kordinera de regionala statliga myndigheternas arbete med strategin. Kommunerna och landstinget har genom sina uppdrag, verksamheter och utvecklingsprojekt en viktig roll i genomförandet av flera av strategins prioriteringar, särskilt de prioriteringar som berör den kommunala basverksamheten och åtagandena.

Västerbottens läns utvecklingsråd är forum för att stärka och utveckla det regionala tillväxtarbetet. Utvecklingsrådets medlemmar har ett särskilt ansvar för att verka för att strategin genomförs i de egna verksamheter och för att främja att strategin genomförs i de nätverk där medlemmarna är verksamma. Utvecklings-

rådet bidrar aktivt i uppföljningen av strategin genom att bistå Region Västerbotten med att rapportera in de insatser som gjorts inom ramen för strategin.

Uppföljning och lärande

En viktig aspekt i genomförandet av RUS är att kontinuerligt följa upp, utvärdera och lära från arbetet med strategin. Många är inblandade i genomförandet, som sker såväl genom utvecklingsprojekt som inom ordinarie verksamheter, vilket innebär att samarbete behövs för att skapa en helhetsbild av strategins resultat och effekter. Regionförbundet har det övergripande ansvaret för att följa upp och utvärdera det regionala utvecklingsarbetet.

- Strategins indikatorer följs upp årligen för att ge en bild av utvecklingen inom RUS:s olika strategiområden
- Region Västerbotten och Länsstyrelsen följer årligen upp användningen av de statliga regionala tillväxtmedlen
- Kommunerna, landstinget och utvecklingsrådet dokumenterar och kommunicerar på vilket sätt de arbetat med strategin

- Kvalificerade utvärderingar med koppling till RUS:s strategier görs fortlöpande under programperioden

Resultaten från uppföljningen kommuniceras i nätverk och forum, som en del av lärandet i det regionala tillväxtarbetet.

Under strategiperioden kommer en större översyn och utvärdering att göras, i syfte att följa upp arbetet och utvärdera om strategin behöver revideras för att svara mot förändrade förutsättningar.

STATLIGA REGIONALA TILLVÄXTMEDEL

Västerbotten tilldelas årligen statliga regionala tillväxtmedel som ska användas för att uppnå målen med den regionala tillväxtpolitiken. Den regionala utvecklingsstrategin utgör grunden för de prioriteringar som ska göras i Västerbotten 2014–2020.

För att beviljas projektmedel för regionala tillväxtåtgärder görs följande bedömningar:

1. Uppfylls kraven i "Styrande regelverk och riktlinjer"?
2. Uppfylls grundkriterierna?
3. Hur väl uppfylls urvalskriterierna?
4. Genomförs projektet inom prioriterade insatser?

Enbart de sökande som uppfyller steg ett och två går vidare i bedömningen. I steg tre och fyra prioriteras projekten.

Projektansökningar bedöms i förhållande till tillgängligt beslutsutrymme.

Styrande regelverk och riktlinjer

Projektmedel ska användas till insatser som har till syfte att uppnå målet med den regionala tillväxtpolitiken. Projektverksamhet som finansieras ska bedrivas i enlighet med RUS.

Användandet av de statliga regionala tillväxtmedlen, det s.k. länsanslaget 1.1, styrs av förordning (2003:596) om bidrag för projektverksamhet inom den regionala tillväxtpolitiken.

Med projekt avses insatser som är avgränsade från ordinarie verksamhet i fråga om tid, ekonomi och arbetsinsats. Bidrag kan inte ges till driftsstöd. Bidrag får lämnas med högst 50

procent för kostnaderna inom projektet. Bidrag kan heller inte ges till åtgärder som omfattas av stöd enligt förordningen (1998:996) om sysselsättningsbidrag, förordningen (2000:283) om regionalt bidrag till företagsutveckling, förordningen (2000:284) om stöd till kommersiell service, förordningen (2007:61) om regionalt investeringsstöd eller förordningen (2008:762) om statligt stöd till forskning och utveckling samt innovation.

Sökanden ska lämna de uppgifter och göra den utredning som krävs för bedömning av projektet.

Projekt som beviljas ska visa på ett regionalt mervärde samt vara relevanta och efterfrågade i förhållande till det regionala tillväxtarbetet i länet. Projekten ska även vara väl förankrade. En projekttid på maximalt tre år kan gälla som princip, men ska inte utgöra en absolut gräns.

Grundkriterier

Projekten ska:

- Genomföras i enlighet med gällande lagar, förordningar och föreskrifter
- Bidra till att uppfylla den RUS:s prioriterade områden
- Bidra till hållbar tillväxt

Projektagaren ska:

- Fullföljt tidigare åtaganden gentemot finansören
- Sakna oreglerade betalningsanmärkningar
- Vara en juridisk person, vilket innebär att organisationen har styrelse eller styrgrupp, verksamhetsansvarig, verksamhetsplan, organisationsnummer och betalningsadress

Urvalskriterier

Projekt prioriteras utifrån hur väl projektet beskriver att man ska arbeta med nedanstående områden:

- Jämställdhet
- Mångfald
- Miljö och klimat
- Utveckling och förnyelse av näringslivet samt näringslivsstödande strukturer
- Samverkan och nätverksbyggande

Projekt bedöms även utifrån följande prioriterade insatser:

- Insatser som bidrar till genomförandet av EU:s regionala och territoriella strukturfondsprogram med avgränsad programgeografi där, hela eller delar av, Västerbotten ingår i programgeografin, såsom exempelvis regionala fonden Mål 2 Övre Norrland, Botnia Atlantica-programmet, Norra periferiprogrammet och Nordprogrammet
- Insatser som bidrar till genomförandet av EU:s Östersjöstrategi
- Insatser inom EU:s sektorsprogram, som har ett tydligt regionalt mervärde

KOPPLINGEN TILL EUROPA 2020, OCH PROGRAM OCH STRATEGIER PÅ OLIKA NIVÅER

Kopplingen mellan RUS och Europa 2020

Europa 2020 strategin har tre ömsesidigt förstärkande mål: Smart tillväxt, hållbar tillväxt och tillväxt för alla. Kopplat till dessa mål finns sju huvudinitiativ som visar de åtgärder som behövs på Europeisk nivå och i medlemsstaterna för att uppnå målen.

Smart tillväxt – Utveckla en ekonomi baserad på kunskap och innovation

- 1: "Innovationsunionen" ska förbättra de grundläggande villkoren för forskning och innovation
- 2: "Unga på väg" ska förbättra utbildningssystemens resultat och underlätta ungdomars inträde på arbetsmarknaden
- 3: "En digital agenda för Europa" ska påskynda utbyggnaden av höghastighetsinternet och utnyttja fördelarna med en digital inre marknad för hushåll och företag

Hållbar tillväxt – Främja en resurseffektivare, grönare och konkurrenskraftigare ekonomi

- 4: "Ett resurseffektivt Europa" ska bidra till att koppla isär ekonomisk tillväxt med resursanvändning, stödja omställningen till en koldioxidsnål ekonomi, öka användningen av förnybara energikällor, modernisera transportsektorn och främja energieffektivitet
- 5: "Industripolitik för en globaliserad tid" ska förbättra företagsklimatet, särskilt för små- och medelstora företag, och stödja utvecklingen av en stark och hållbar industribas med internationell konkurrenskraft

Tillväxt för alla – Stimulera en ekonomi med hög sysselsättning och med social och territoriell sammanhållning.

- 6: "En agenda för ny kompetens och nya arbetstillfällen" ska modernisera arbetsmarknaderna och ge människor ökad egenmakt genom kompetensutveckling under hela livet i syfte att öka deltagandet på arbetsmarknaden och bättre anpassa tillgången och efterfrågan på arbetsmarknaden, inbegripet genom arbetskraftens rörlighet
- 7: "Europeisk plattform mot fattigdom" ska garantera social och territoriell sammanhållning så att tillväxtens och sysselsättningens fördelar kommer många till del och att människor som drabbats av fattigdom och social utestängning kan leva ett värdigt liv och aktivt delta i samhället.

Tabellen på nästa sida är ett exempel på hur Västerbottens prioriteringar kan kopplas ihop med Europa 2020:s övergripande målsättningar och huvudinitiativ.

Kopplingen RUS – Europa 2020

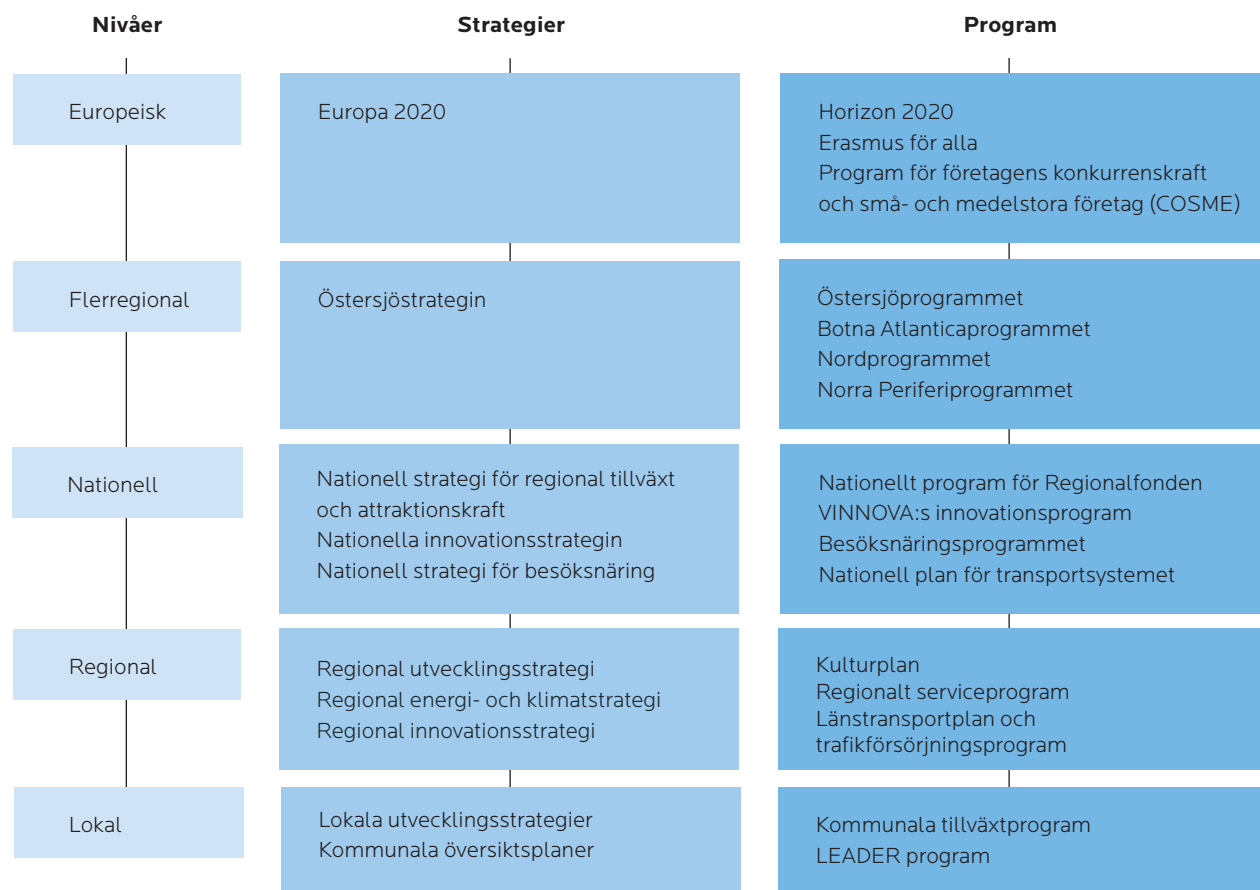
Prioritering i RUS	Europa 2020-mål	Huvudinitiativ
Samverkan och nya lösningar för service och tjänster	Smart tillväxt Tillväxt för alla	Europeisk plattform mot fattigdom, En digital agenda för Europa, Innovationsunionen
Aktivt främja mångfald och jämställdhet	Tillväxt för alla	Europeisk plattform mot fattigdom
Levande kulturliv, social ekonomi och fritid	Tillväxt för alla	Flera
Digitala lösningar för ökad välfärd och effektivitet	Smart tillväxt och tillväxt för alla	En digital agenda för Europa, Europeisk plattform mot fattigdom, Innovationsunionen
Ett samordnat regionalt innovationsstödsystem med starka aktörer	Smart tillväxt	Innovationsunionen
Mötesplatser för innovation	Smart tillväxt	Innovationsunionen
Ökad samverkan mellan akademi och näringsliv	Smart och hållbar tillväxt	Innovationsunionen, en industripolitik för en global tid
Stärkt tillgång till riskkapital	Smart tillväxt	Innovationsunionen
Ökad produktion och relativ användning av förnybar energi	Hållbar tillväxt	Ett resurseffektivt Europa
Energieffektiv teknik och energieffektivisering i bostäder, lokaler och fritidshus	Hållbar tillväxt	Ett resurseffektivt Europa
Hållbar produktion och konsumtion	Hållbar tillväxt	Ett resurseffektivt Europa
Företagande baserat på hållbar förvaltning av naturresurser	Hållbar tillväxt	Ett resurseffektivt Europa, En industripolitik för en globaliserad tid
Öka andelen elever med avlagd gymnasieexamen	Smart tillväxt och tillväxt för alla	Unga på väg
Öka andelen med eftergymnasial utbildning på länets arbetsmarknader	Smart tillväxt	Unga på väg
Utveckla användningen av digitala verktyg för lärande	Smart tillväxt	Unga på väg, En digital agenda för Europa

Prioritering i RUS	Europa 2020-mål	Huvudinitiativ
Öka andelen 20-64 åringar i arbete	Tillväxt för alla	En agenda för ny kompetens och nya arbetstillfällen
Förbättra matchningen på arbetsmarknaden	Tillväxt för alla	En agenda för ny kompetens och nya arbetstillfällen
Fler och växande företag	Hållbar tillväxt	En industripolitik för en globaliserad tid
Internationalisering av små- och medelstora företag	Hållbar tillväxt	En industripolitik för en globaliserad tid, Innovationsunionen
Digitala tjänster och affärsmodeller	Smart och hållbar tillväxt	En industripolitik för en globaliserad tid, Innovationsunionen
Ökad sysselsättning och företagande inom besöksnäringen	Hållbar tillväxt	En industripolitik för en global tid
Livskraftig rennäring i samverkan	Hållbar tillväxt	Ett resurseffektivt Europa, Industripolitik för en globaliserad tid
Företagande inom informations- och kommunikationsteknologier	Smart och hållbar tillväxt	En industripolitik för en globaliserad tid, Innovationsunionen, En digital agenda för Europa
Vidarförädlade naturresurser och resurseffektiva tekniker	Hållbar tillväxt	En industripolitik för en globaliserad tid, Innovationsunionen, Ett resurseffektivt Europa
God tillgång till digital uppkoppling	Smart och hållbar tillväxt	En digital agenda för Europa
Utveckla och vidareutveckla internationellt samarbete	Flera	Flera
Förbättrad systemfunktion och kapacitet i transportinfrastrukturen	Hållbar tillväxt	Ett resurseffektivt Europa, Industripolitik för en globaliserad tid
Hållbar och effektiv person och godstrafik	Hållbar tillväxt	Ett resurseffektivt Europa, Industripolitik för en globaliserad tid
Stärkt samverkan kring internationellt transportsamarbete och strategisk planering	Hållbar tillväxt	Ett resurseffektivt Europa, Industripolitik för en globaliserad tid

BILAGA 2

PROGRAM OCH STRATEGIER PÅ FLERA NIVÅER

Nedanstående bild ger en schematisk bild av några viktiga strategier och program på olika geografiska nivåer.

BILAGA 3:

DEFINITIONER

Följande lista är definitioner på ett antal begrepp som används i den regionala utvecklingsstrategin.

Acceleratorfonder

Avser kapital och rådgivning som kommer in i tidiga skeden för att hjälpa företaget att lämna en inkubator och accelererar företagets utveckling mot marknaden.

Affärsänglar

Är en privatperson som, privat eller via bolag, investerar kapital i och tillför affärsässig kunskap till onoterade företag med tillväxtpotential. Affärsängeln är oftast en person med erfarenhet och kunskap av företagande som genom att tillföra kapital, kompetens, engagemang och nätverk hjälper företag att utvecklas. Basindustrin.

Benchmarking

Avser att jämföra till exempel sin organisation, företag, region eller kommun med andra eller liknande organisationer i syfte att få kunskap om hur verksamheten ligger till i förhållande till andra, samt öka kunskap kring utvecklingsmöjligheter för att förbättra och effektivisera verksamheten.

Branschföreträdare

Företrädare för arbetsgivar-, bransch- och arbetstagarorganisationer.

Clean tech

Förkortning för clean technologies. Clean tech är ett begrepp som ofta används för produkter och tjänster som ger tydliga miljöfördelar i för-

hållande till befintlig teknik, och som dessutom bedöms ha marknadsmässig potential. Begreppet är nära förknippat med begreppet "miljöteknik", men kan sägas skilja sig från begreppet miljöteknik genom att det särskilt åsyftar tekniker med marknadsmässig potential.

Eftergymnasial utbildning

Med eftergymnasial utbildning menas universitet, högskola samt yrkeshögskola.

Ekosystemtjänster

Är de funktioner hos ekosystem (alla levande varelser och miljön inom ett område) som på något sätt gynnar människan, som till exempel naturens upptag av koldioxid och producerande av syre, insekters för pollinering av växter, och vattenrening via våtmarker.

Energiintensitet

Avser i denna strategi hur mycket energi som används per krona bruttoregionprodukt (förädlingsvärde).

Folkhälsa

Samlingsbegrepp för hela befolkningens hälsotillstånd som tar hänsyn till såväl nivå som fördelning av hälsan. En god folkhälsa bör alltså innebära att hälsan är så jämnt fördelad som möjligt bland olika grupper.

Funktionalitet

Avser i denna strategi hur tillgång och utbud av till exempel tjänster, aktiviteter och service kan öka genom att bättre samordna hur dessa skall produceras och tillhandahållas. Detta innebär att fokus riktas mot hur funktionen mest kan

produceras eller tillhandahållas till största möjliga nytta för ett område, snarare än var den produceras.

Genus

Används inom genusforskningen som en benämning för det socialt konstruerade systemet som delar in människor i två kategorier; kvinnor och män, samt förknippar kategorierna med olika egenskaper och handlingsmönster. Används även för den sociala process som tillskriver människor och institutioner kollektiva maskulina och feminina könsegenskaper. Genus används för att beskriva det sociala, kulturella och historiskt föränderliga i vad det är att vara kvinna eller man.

Geografiska nivåer

Syftar i denna strategi på geografiska områden av olika storlekar. Exempel på geografiska nivåer kan vara lokal nivå, som kan innebära en kommun, länsnivå som innefattar flera kommuner, länsnivå som innefattar ett helt län eller nationell nivå som avser Sverige som helhet.

GIS

Geografiska informationssystem (GIS) är datorbaserade system som kombinerar geografisk data och statistik med kartor. System för att samla in, lagra, analysera och presentera lägesbunden information.

Hållbar stadsutveckling

Hållbar utveckling består av tre olika dimensioner som är beroende av varandra; ekologisk hållbarhet, social hållbarhet samt ekonomisk

hållbarhet. Hållbar stadsutveckling kan sammanfattas som att utveckla och bygga miljöer som gör det möjligt för människor och företag att trivas och växa i.

IKT

Förkortning för informations- och kommunikationsteknologi. Avser teknologier som ger tillgång till information och/eller kommunikation.

Inkubator

En inkubator erbjuder vid företags förkommersiella eller tidiga kommersialiseringsfas lednings- och affärsässig kompetens samt är stöttande och utvecklande. De tillhandahåller både fysiskt stöd som lokaler och kontorsutrustning såsom kvalificerat stöd som mentorship, administrativ support och nätverk. Dess mål är att uppnå en effektivare och snabbare kommersialisering av affärsidéer och innovatörer, samt att utveckla starka tillväxtföretag. Kan vara fysisk eller virtuell.

Innovationscheckar

Vänder sig i första hand till uppfinnare som startat upp ett nytt företag och avser nyskapande projekt i mycket tidiga skeden.

Innovationsslussar

En funktion som hjälper anställda inom hälso- och sjukvården att ta sin idé vidare till kommersialisering, samt lotsa rätt i innovationsstödsystemet. Innovationssluss lotsar även företag som vill testa sin produkt- eller tjänst i hälso- och sjukvårdsmiljö.

Jämställdhetsintegrering

Jämställdhetsintegrering innebär att det finns ett jämställdhetsperspektiv inom allt beslutsfattande och på alla nivåer av processen. När man arbetar med jämställdhetsintegrering ska man metodiskt lyfta fram och analysera vilka konsekvenser förslag får för kvinnor respektive män.

Kluster

Kluster kan definieras som en geografisk koncentration av relaterade företag och aktörer som präglas av ett ömsesidigt beroende och påverkan på andra, utan direkta krav på samspel med forskning. Ett kluster utgår från att det finns geografiska koncentrationer av relaterade företag och andra aktörer som både konkurrerar och samverkar.

Kritisk massa

Syftar på ett antal eller en kvantitet av någonting som är nödvändig för att en viss process ska kunna vara möjlig. Det kan till exempel vara ett minsta antal personer i en grupp för att en aktivitet ska hållas.

Life science

Avser forskning om levande organismer så som mikroorganismer, växter, djur och människor.

Livslångt lärande

All inlärningsverksamhet som företas under livets gång och som syftar till att förbättra kunskaper, färdigheter och kvalifikationer ur ett personligt, medborgerligt, socialt eller sysselsättningsrelaterat perspektiv.

Regional kompetensplattform

Regionalt utvecklingsansvarig myndighet i respektive län har regeringens uppdrag att etablera en regional kompetensplattform. Syftet är att förbättra samverkan om kompetensförsörjning och utbildningsplanering samt att ta fram kunskapsunderlag och behovsanalyser.

Region 8

Mellankommunalt samarbete mellan Dorotea, Lycksele, Malå, Norsjö, Sorsele, Storuman, Vilhelmina, Åsele kommuner.

Regionförstoring

Kan definieras som den process som består av att tidigare separata arbetsmarknadsregioner knyts ihop till en ny och större region till exempel genom ökad arbetspendling.

Riskkapital

Ägarkapital där finansören kräver ägande i företaget mot motprestation för sin insats. Affärsidén med riskkapitalet är att skapa tillväxt av det egna kapitalet genom sk exit, där man säljer sin ägarandel med stor vinst. Avkastningskraven är mycket stora i tidiga skeden då man måste köpa många "lotter" för att finna en vinnare.

Riskvilligt kapital

Kapital som en riskkapitalist är villig att tillskjuta för att starta, utveckla eller förvärva ett företag som hon eller han tror har potential. Är kapital med risk för utebliven återbetalning.

Science parks

Science parks är innovationsmiljöer som erbjuder kunskapsintensiva tillväxtföretag infrastruktur, nätverk och affärs- och innovationsutveckling. En science park kan beskrivas som en mötesplats mellan människor, idéer, kunskap och kreativitet och kan till exempel utgöra en plattform för större innovations- och utvecklingsprojekt.

Skellefteåregionen

Mellankommunalt samarbete mellan Malå, Norsjö och Skellefteå kommuner.

SMF

Små och medelstora företag (SMF) är företag som har färre än 250 st anställda samt en årlig omsättning som understiger 40 miljoner euro eller en balansomslutning som understiger 27 miljoner euro.

Social ekonomi

Organiserade verksamheter som har samhällseliga ändamål och är grundade i demokratiska värderingar samt är fristående från den offentliga sektorn. Verksamheten bedrivs framförallt genom föreningar, kooperativ, stiftelser och liknande. Dess främsta drivkraft är allmännyttan eller medlemsnytta, ej vinstintresse.

Socialt kapital

Definieras enligt av Robert Putnams definition som "inslag i samhällsorganisationen, till exempel förtroende, normer och nätverk, som kan förbättra samhällseffektiviteten genom att underlätta samordnade operationer" och att "Socialt kapital består av tre olika former; mellanmänskligt förtroende, sociala normer och deltagande i formella och informella nätverk. Genom deltagande i nätverk uppstår sociala normer, där en viktig norm är ömsesidighet – mellanmänskligt förtroende. Socialt kapital kan ses som grundstenen till en fungerande demokrati och samhälle."

Såddkapitalfonder (Seed capital)

Riksvilligt kapital är ägarkapital i mycket tidiga skeden, produkten är verifierad (man har konstaterat nyhetsvärdet och kan förmoda att det finns ett marknadsbehov). Dessa pengar skall nyttjas för att utveckla produkten färdigt och bearbeta marknaden inför en introduktion.

Umeåregionen

Formaliserat samarbete mellan kommunerna Bjurholm, Nordmaling, Robertsfors, Vindeln, Vännäs och Umeå.

Quadro-Helix

Samverkan eller samarbete mellan aktörer från akademien, offentlig- och privatsektor samt den sociala ekonomin.